ב"ה

גליון

מטעמים

זאמלונג פון טרעפליכע אויסצוגן און באלערנדע ציטאטן,
מיט לויטער רייכע אינהאלט

צו באקומען דעם גליון וועכנטליך אויף אימעיל

סובסקרייבט צו

matamim845@gmail.com

געהערט אדער געזען אן אינטערעסאנטע דרשה/שיעור/ אויסצוג?

זייט מזכה נאך אסאך אידן דורכ'ן דאס מיטטיילן מיט די מערכת

matamim845@gmail.com

845-239-1747

929- 359-8299

מיר שטעלן צו

"קאסטום מטעמים"

פאר אייער שמחה - שבת התוועדות - וכדומה

ספעציעל געקליבענע דרשות און שיעורים לויט אייער געשמאק און אויסוואל

אדער די געוועגליכע מטעמים פאר א ספעציעלע פרייז, פאר גרעסערע באשטעלונגען

שואל ומשיב

בעניני השקפה,
אמונה ובטחון

שאלות ותשובות דורך

הגה"צ ר' יצחק אלעזר מאסקאוויטש שליט"א

אדמו"ר משאץ מאנסי

איבערגעגעבן אויף די "**קול אמונה**" ליניע

שאלה: איר האט געגעבן א שיעור איבער "חינוך", פארוואס האט איר נישט געזאגט אז מ'דארף מחנך זיין די קינדער צו א שטארקע "לימוד התורה"?

תשובה: איך האב נישט געפילט ווי מ'קען צאמשטעלן די צוויי זאכן.

צו רעדן וועגן תורה דארף מען האבן אן עקסטערן שיעור, ס'איז א 'קאנצעפט' וואס מ'דארף זיך אויסלערנען, און כ'האב נישט געפילט ווי כ'קען עס דא אריינוואַרפן. אבער באמת דארף מען טון אין דעם, און אז דער אויבערשטער וועט העלפן, וועט מען בס"ד צאמשטעלן א שיעור ווי וויכטיג דאס איז.

כ'וויל אייך זאגן נאך א זאך.

כלל ישראל הייבט זיך! הונדערטער טויזנטער אידן זיצן און לערנען. איך וואוין אין ארץ ישראל, ס'זענען דא יונגעלייט וואס ממש זיי האבן נישט קיין פרוטה,

ווען כ'בין דא אין אמעריקע טרעף איך יעדן טאג אין ביהמ"ד לכל הפחות 7-8 מענטשן וואס גייען נאך געלט פאר ארץ ישראל אידן וואס לערנען. נישט גענזארגט, ס'איז דא דארטן פראבלעמען אויך, אבער מ'שטייגט.

אין אמעריקע איז אויך דא מורא'דיגע גרויסע צענטערן פון תורה. כ'ווייס נישט וואו איר וואוינט, אבער וואו איך זע איז ממש געפאקט די אלע בתי מדרשים מיט יונגעלייט וואס לערנען. אקעי, ס'איז נישט אזוי ווי ארץ ישראל וואס די ארעמקייט איז גרויס און דאך לערנט מען, אבער מ'לערנט אין אמעריקע אויך טאג-און-נאכט, מ'שטייט אויף פארטאגס, ס'זענען דא וואס שטייען אויף חצות, מ'זיצט און מ'לערנט אין "חצות כוללים" פון 12 ביינאכט ביז אינדערפרי.

אין אלע זאכן וואס אידן דארפן טון ווערן זאכן בעסער, למשל נישט רעדן אין שול, שמירת עינים, וכדומה. אמאל האט מען געשמועסט אין

בתי מדרשים געפערליך, אבער היינט הערט מען נישט רעדן אין די בתי מדרשים.

אויף אייער שאלה, ווי אזוי מ'טוט עס אריינברענגען אין קינדער לימוד התורה? רעדן, רעדן און רעדן. אלעס וואס איר האט מיר געזאגט, זאלט איר זאגן פאר די קינדער. איך בין אויך אויפגעוואקסן אין דעם וועג, כ'האב קיינמאל נישט געזען מיין טאטן נישט-לערנען, און מיין מאמע האט מיר אריינגעהאקט אין קאפ "דו דארפסט לערנען, דו דארפסט לערנען".

איר קענט אסאך אויפטון אין שטוב אינעם ענין פון לימוד התורה, און מ'דארף עס מאכן אפעטיטליך, ס'איז גוט, בא'טעמ'ט און געשמאק, וואס האט מען פון די אלע אנדערע זאכן, וכו'.

שאלה: מעג מען לאזן שווימען יונגלעך און מיידלעך ווען זיי זענען שוין אלט 3 יאר?

תשובה: חס ושלום! ס'איז דא א פסק הלכה אז מ'טאר עס נישט טון.

שאלה: כ'דארף אונטערשרייבן אין סקול אז כ'וועל נישט די נעקסטע יאר האבן קיין שום שייכות מיט טעכנאלאגיע, אפילו נישט קויפן אנליין, אבער מיינע עלטערן האבן יא, און טאמער זיי בעטן מיר איך זאל זיי קויפן, בין מחויב אלס כיבוד אב ואם?

תשובה: ביזט נישט מחויב. אפילו ווען דו שרייבסט ווען נישט אונטער. יעדע זאך וואס האט צו טון מיט טעכנאלאגיע, איז א פגם אין אידישקייט. איך ווייס נישט ווער דיינע עלטערן זענען, כ'בין זיכער אז זיי זענען צדיקים, אבער פאר א יונגע מיידל, זאלסטו עס נישט טון, ס'איז א פגם.

שאלה: אסאך מענטשן דינען נישט דעם אויבערשטן לשמה, אבער די וועלט קוקט ארויף אויף זיי, זיי מאכן שיינע שידוכים, ווידער זענען דא צדיקים וואס לערנען יא לשמה און זיי זענען נישט פאפולער, און טוען נישט שיינע שידוכים?

תשובה: דו ווייסט וואס הייסט 'שיינע שידוכים'? דער וואס לערנט שלא לשמה און מאכט א קנאקעדיגע שידוך, מיט א זון פון אויך עפעס א ביגשאט, אבער צדיקים נעמען אײדעמער וואס זיצן און לערנען און זענען ערליכע אידן, דאס מיינט 'נישט שיינע שידוכים' היינטיגע צייטן.

אן ערליכער איד וואס דאווענט צום אויבערשטן, און וויל א גוטן ערליכן בחור, ערליכע שידוכים, דאס איז די בעסטע זאך וואס מ'קען טון, אבער דער וואס לערנט שלא לשמה, און די גאנצע זאך איז בעלאוני, וועט אויך האבן א שיינע שידוך, אבער וואס פאר אים הייסט א שיינע שידוך.

שאלה: איינער וואס טוט שלא לשמה הייסט א 'רשע'?

תשובה: ניין. ער טוט וואס ער דארף. קודם כל קיינער ווייסט נישט צי ער האלט יא אדער נישט ביי לשמה, און צווייטנס, לשמה איז זייער א שווערע זאך, דער וואס שטייט אויף אינדערפרי און גייט דאווענען, און טוט אלעס וואס א איד דארף צו טון, איז ער נישט קיין רשע, בפרט אין אזא שוואכער דור, נאר ס'איז דא א גרעסערע מדריגה פון לשמה.

וואס דען מיינט "רשעים"? דאס רעדט מען פון אידישע רשעים, וואס שטייט אין תהילים, מענטשן וואס זענען גאר שלעכטע מידות, פארגינען נישט, זיי צאפן בלוט פון אידן.

שאלה: איך האב שווערע מחשבות, כ'בין געגאנגען אויף טעראפי און ער האט מיר געהאלפן, מיין טיטשער האט מיר אויך געהאלפן. בטבע בין איך א טיפע קאפ, איך דארף ליינען. וועלכע ספרים זאל איך ליינען?

תשובה: כ'ווייס נישט צי ס'איז אייער טעיסט, אבער איך וועל זאגן וואס איך מיין.

די ערשטע זאך, איר זאלט ליינען אסאך "סיפורי צדיקים". ס'איז דא זייער אסאך ספרים אויף דעם. ס'איז דא רבי יוסף חיים גרינוואלד'ס ספרים, ס'איז זייער זייער גוט. כ'ווייס נישט אויב איר קענט לשה"ק, קען זיין ער האט אידישע ספרים אויכעט.

אבער אלעס זאל זיין נאר פון אונזער קרייז, אונזערע סארט אידן, פארוואס? ווייל אביסל ארויס איז שוין דא פראבלעמען, ס'איז שוין נישט די ריכטיגע השקפה.

טאמער איר האט נישט קיין טעיסט אין סיפורי צדיקים, קענט איר ליינען פון רבי אביגדור מיללער, ער איז א מייסטער רעדנער געווען, אזוי אמת'דיג אידיש, ווען מ'האט געלייגט אין די ניו יארק טיימס זאכן קעגן די ציונים, פלעגט אים דער רבי רופן אז ער זאל שרייבן אויף ענגליש פאר אים.

נאכדעם איז דא פון רבי עזריאל טויבער, זייער גוט, רבי שמשון פינקוס זייער גוט. זיי זענען געווען ערליכע אידן, און מ'קען אסאך הנאה האבן פון זיי.

שאלה: ס'איז דא אין שטוב א מעדיצין וואס מ'דארף נעמען וויכטיג, אבער שוין אפאר חדשים וואס ס'ליגט אין שטוב, אבער ער נעמט עס נישט, ווייל ער האט מורא פון סייד-עפעקטס, וואס זאל מען טון?

תשובה: כ'ווייס נישט ווער דאס איז און וואס דאס איז. כ'וועל זאגן אזוי, די גאנצע זאך פון "סייד עפעקטס" איז זייער א גרויסע שטות. פארוואס? ווייל 90 פראצענט מעדיצינען האבן נישט קיין סייד עפעקטס.

צווייטנס, דער פראבלעם וואס מ'האט איז אלעמאל ערגער ווי די סייד-עפעקטס, איז פארוואס זאל מען נישט נעמען? ס'וועט סיי-ווי-סיי זיין בעסער.

דער מעדיקעל חלק הייגט איז אזוי אויפגעבויט אז מ'דארף נישט מורא האבן פון סייד-עפעקטס. דאס געזעץ איז אז מיט יעדע מעדיצין קומט מיט א לעיבל, א בלעטל, און דארט שטייט פונקטליך די סייד-עפעקטס, איינס פון 10 טויזנט קען ברעכן, לדוגמא, ממש גארנישט. טאמער שטייט דארט אן ערנסטע זאך, אז מ'טאר עס נישט נעמען אזוי און אזוי, דעמאלט טאר מען עס נישט נעמען אזוי און אזוי, אבער סתם פון סייד-עפעקטס דארף מען נישט מורא האבן.

בכלל פון נעמען מעדיצין זענען דא מענטשן וואס האלטן זיך צוריק. איז דא א שטיקל "פלא יועץ" ביי ערך רפואה, און ער זאגט אז מ'טאר עס נישט טון. ער זאגט אז אמאליגע צייטן זענען געווען גרויסע הייליגע צדיקים, בעלי רוח הקודש, און זיי האבן געוואוסט אז מ'איז קראנק צוליב די עבירה, און מ'דארף תשובה טון אויף די עבירה, האט מען נישט געדארפט נעמען קיין מעדיצין, אבער היינט זענען נישט דא די מענטשן, איז מען מחויב צו נעמען א זאך וואס העלפט דעם מענטש.

דער פלא יועץ זאגט אז מ'זעט שבת מעג מען געבן א מעדיצין פאר א מענטש. למשל דער מענטש איז קראנק, ס'איז פיקוח נפש, דארף מען אים געבן דעם מעדיצין, זעט מען אז דאס איז דער רצון פונעם באשעפער.

אפילו א מחלה וואס איז נישט עפעס כ'ווייס וואס, אבער ס'שטערט דעם מענטש, ס'שטערט די שטוב, אדער ס'שטערט דאס דאווענען, ס'שטערט זאכן אין לעבן, ס'מאכט אומבאקוועם דאס לעבן, דארף מען אויך גוט איבערטראכטן צי מ'זאל עס נישט נעמען. די שכל זאגט אז מ'זאל עס נעמען.

דער אויבערשטער זאל אפהיטן אלע אידן, יעדער זאל זיין בשמחה. שמחה איז נישט א זאך וואס יעדער מענטש האט. שמחה איז א שווערע מדה און אסאך מאל דארף מען זיך העלפן, א מענטש וואס איז דעפרעסט און ער העלפט זיך נישט, טוט ער אן עבירה, פארוואס? ווייל ער דינט נישט דעם אויבערשטן, דער אויבערשטער האט זייער נישט ליב דעפרעסיע, דאס הייסט עצבות, מ'דארף ארויסקריכן פון דעם, און כמעט מ'קען נישט ארויסקריכן אן מעדיקעישן.

ענקזייעטי, מ'דארף וויסן ענקזייעיטי הייסט נישט אז מ'איז אביסל נערוועז ווייל מ'דארף מאכן א חתונה, ענקזייעיטי איז א סטעדי זאך אינעם מענטש, וואס ער האט זיך צוגעוואוינט צו זיין אנגעצויגן פון זאכן, און ער לעבט אזוי, דאס ווערט זיין מהות. דאס איז זייער נישט געזונט, און אז מ'קען עס ארויסנעמען דורך מעדיקעישן, איז מען מחויב עס צו טון, אז נישט ליידט די גאנצע שטוב פון דעם.

בנוגע גיין צו טעראפיסטן. ס'זענען דא ערליכע יונגעלייט וואס האבן זיך אויסגעלערנט טעראפי, און זיי קענען העלפן. אבער צו גוי'אישע אדער אפיקור'סישע זאל מען נישט גיין, ווייל זיי קענען ארייגלייגן אפיקור'סישע שיטות, אבער צו ערליכע זאל מען גיין, און ס'איז דא אסאך וואס האבן זיך געלערנט, נישט דוקא פאר גרויסע מחלות, נאר למשל סאושעל ענקזייעטי, און ממש זיי העלפן מענטש. מ'דארף נישט מורא האבן, ס'איז א מצוה צו טון דאס.

שאלה: קליינע קינדער פון 2 יאר גייען אין פלעי-גרופ, די עלטערע דור קען עס נישט זען, אבער די יונגערע דור האלט אז ס'איז גוט, וואס האלט איר?

תשובה: א שיינע שאלה.

כ'וועל ענק זאגן פארוואס די עלטערע האלטן אזוי. ווייל א קינד דארף האבן א מאמע, באונדע"ד הייסט עס אויף ענגליש, סיי א יונגל און סיי א מיידל, אז מ'איז באונדעד קען מען זיי נאכדעם אויפציען, ווייל אזוי זענען זיי מקבל וואס די מאמע זאגט. און ערליכע מאמע רעדט אריין אין די קינדער אידישקייט, אזוי ווי מ'האט אמאל גערעדט.

אבער היינט פעלט דאס, דער גאנצער חינוך איז נישט אויף דעם וועג אז די קינדער זענען געבאונדעד מיט די מאמעס, אויטאמאטיש געבן די מאמעס נישט אריין אין די קינדער די אידישקייט געהעריג. מסתם זענען דא אסאך וואס יא, אבער אסאך וואס נישט.

ס'איז זיכער נישט בעסער פאר די קינדער אז זיי גייען אין א פלעי גרופ. מענטשן זאגן אז מ'ווערט 'סאושעל', וואס עפעס דארף א קליין קינד זיין סאושעל? סתם נארישקייטן.

אז די מאמע וויל זיין פטור, קען זיין ס'איז א גוטע זאך, מ'איז אנגעשטרענגט, וכו', אבער צי ס'איז גוט פאר די קינדער? כ'מיין אז נישט, אין אידישקייט, ווייל אז דאס קינד באונדעד נישט מיט די מאמע, פייפט ער שפעטער אן די מאמע.

כ'ווייס נישט צי כ'בין גערעכט, יא, כ'בין פונעם אלטן דור, אבער אזוי האט מען געלעבט אמאל, מ'האט געוויגט די קינדער, און מ'האט גערעדט צו זיי נאך אלס פיצעלעך. די גמרא זאגט אז א פרוי האט געהאט א זון, און זי איז געגאנגען אין ביהמ"ד ווען ער איז נאך געווען פיצל, כדי ער זאל הערן דעם "קול תורה", דעם נויז פון ביהמ"ד, און טאקע ער איז אויפגעוואקסן א ריזיגער ריזיגער צדיק.

נאך א זאך, א מעשה וואס כ'האב געהערט פון א ליטווישער רב. זיין מאמע האט געהאט אן אפעראציע אויפ'ן מח, און ב"ה זי האט זיך אויפגעוועקט, און זי האט אנגעהויבן רעדן ספאניש. די קינדער האבן זיך געוואונדערט, ווי קומט פאר א אידישע מאמע זאל פלוצלונג אנהייבן רעדן ספאניש? נאכדעם האט זי אנגעהויבן זינגען ניגונים אויף ספאניש. דאס איז שוין געווען זייער מאדנע, האט מען גערופן די דאקטוירים, וואס איז דאס?

די דאקטוירים האבן אריינגעקוקט אינעם מח, דער מח איז דאס מערסט-קאמפליצירסטע זאך אויף די וועלט, די סאפיסטיקירסטע קאמפיוטער איז נישט אזוי קאמפליצירט ווי דעם מח. בשעת'ן מאכן די אפעראציע האבן זיי אנגערירט עפעס א פינטל אינעם מח, וואס דארט איז געווען די זכרון פון רעדן אין ספאניש, און דער ניגון!

האבן די דאקטוירים געפרעגט די פרוי, ווער האט דיר ערצויגן אין די יונגע יארן? האט זי געזאגט אז איר מאמע איז געגאנגען אין די ארבעט, און די גויטע האט פון איר קעיר גענומען, און זי האט גערעדט און געזינגען ספאניש.

האט דער רב געזאגט, "מער אין מיין לעבן וועל איך נישט אריינקוקן אין א צייטונג, ווייל איך זע וואס ס'גייט אריין אינעם זכרון פון א מענטש".

און אז א מאמע רעדט צו די קינדער אידישקייט, אין די יונגע יארן, ווען זיי הערן שוין און פארשטייען, 'תורה איז די בעסטע סחורה', 'טוב לי תורת פיך', די אלע זאכן גייען אריין, באקומט דאס קינד א בעיס פון אידישקייט, פון יראת שמים.

אז א מאמע זאגט פאר א קינד 'אונז לעב מיר צו מאכן א קידוש ה'', 'אונז טו מיר קיינמאל נישט קיין עבירות', א.א.וו. אלע מיני אידישע זאכן, ווערט עס א 'בעיס' אינעם קינד, און אזוי דערויף קען זיך אויפבויען אידישקייט, אבער טאמער די בעיס איז זאכן וואס זענען נישט אידיש, טויג עס נישט, וועט ער קיינמאל נישט מצליח זיין.

דאס איז א גרויסע סיבה פארוואס קינדער ל"ע, כ'וויל נישט ארויסזאגן מיט'ן מויל. אידישע קינדער דארפן זיך אפהיטן, גיין בדרכי אבותיהם, די אלע זאכן וואס אידן פלעגן אמאל טון, קומען פון צדיקים און בעלי רוח הקודש, אז א צדיק א בעל רוח הקודש האט געזאגט א דרשה, האט ער אריינגעווארפן אין זיי זאכן פון רוח הקודש, און די תמימות'דיגע אידישע קינדער האבן עס גענומען, און זיי זענען אויסגעוואקסן ריזיגע צדיקים.

אבער אז מ׳טוט נישט דאס, אז מ׳גייט אוועק פון די מסורה פון זיינע עלטערן, איז אזוי ווי ער מאכט אויף א טיר צו א עסקעלעיטאר וואס גייט אראפ.

שאלה: כ׳וויל צורעדן מיין קינד זאל גיין צו שלהבת, אדער אזא סארט פלאץ וואס הייבט אויף מענטשן, ווי אזוי קען איך עס אים זאגן?

תשובה: איר קענט אים זאגן אז דאס דערהייבט די שמחה פונעם מענטש, מ׳גייט אהיים פון דעם שלהבת אן אנדערע מענטש, מ׳איז רואיג, אזוי ווי מ׳נעמט א פיל, רואיג, העפי, עס געט אריין געוויסע אידישע הייליגע השקפות וואס מאכט דעם מענטש רואיג. רעד נישט פון גרויסע פרומקייטן, נאר פון זיסע זאכן פון אידישקייט.

אוודאי דארף מען גיין נאר וואו ס׳איז דא ערליכע רעדנערס, און שלהבת ווייס איך אז דארטן זענען דא נאר ערליכע רעדנערס.

שאלה: אויף א פלעי-גרופ דארף מען מדקדק זיין אז ס׳זאל זיין אן ערליכע פלאץ?

תשובה: כ׳מיין אז יא. טאמער די ארבייטער דארט זענען נישט ערליך, קענען זיי געבן א טריפה׳נע עסן פאר א קינד, זי מיינט אז ס׳איז נישט טריפה, ווייל ס׳האט א הכשר פונעם הויפט ראביי פון די אנדערע עק וועלט, און אז א קינד עסט א זאך וואס איז נישט כשר, וועט ער קיינמאל נישט קענען לערנען ווי מ׳דארף.

אזוי האט געזאגט דער הייליגער צדיק רבי עקיבא אייגער, און אזוי שטייט אויך אין ספרים, עסן טריפה׳נע זאכן איז געפערליך. ממילא מוז מען האבן ערליכע מענטשן וואס געבן אכטונג אז מ׳געט צו עסן נאר פונעם בעסטן הכשר. ביי זיך אינדערהיים דארף אויך אזוי זיין. ס׳איז זייער וויכטיג דאס.

מקח תחת מקח

שאפינג בעג מיט 62 אלפים קעש

פון א דרשה דורך
הרב מרדכי הערש שפיטצער שליט"א

ביים "יום שכולו תורה" אין קרית טאהש, ר"ח סיון תשפ"ה

עקאנאמיע אראפ, צדקה ארויף!

יעדער איינער ווייסט, די עקאנאמיע איז אין דער ערד, טאריפס זענען ארויף, די תירוצים זענען דא, אבער כ'וויל אייך אין זאך זאגן, כ'גיי אויסזען פאני וואס כ'זאג יעצט:

ס'איז געשאפן געווארן ביי כלל ישראל היי-יאר תשפ"ה, אין די צודרייטע עקאנאמיע, "אסאך מער געלט" ווי פאריאר!

נעמטס די גרויסע ארגאניזאציעס, אלע, האבן געמאכט אסאך מער געלט. ס'האט זיך אפשר אביסל אנדערש געפארעמט, אנדערש צוגעגאנגען, אבער אונטערשטע שורה, זיי האבן אויפגעטריבן אסאך מער געלט.

שמע מינה אז ס'איז א שטיקל סקעם די זאך אז ס'איז נישטא קיין געלט ביים ציבור, די עקאנאמיע איז אין די ערד. ס'איז 'פעיק ניוז'... קוקטס מיר נישט אן פאררוקט, אבער ס'איז אזוי.

דער רמב"ם פסק'נט אין הלכות מתנת עניים, און דער מחבר ברענגט עס אין הלכות צדקה, קיינער קריגט זיך נישט דערויף, נאר די עשירים...

זאגט דער רמב"ם "מעולם אל יעני אדם מן הצדקה". פינטל. נאך קיינמאל נישט געווען זייט די וועלט שטייט, איינער זאל ארעם ווערן פון צדקה.

די אפגעהאקטע דרשה

איך דערמאן מיר יעצט דא שטייענדיג, איך בין געווען אין סקווער ביי א מסיבה פאר א

מקוה, מ'האט געדארפט פארשאפן א פערטל מיליאן דאלאר. כ'האב געפרעגט וויפיל מענטשן גייען זיין ביי די מסיבה? 120-130 אידן. כ'קום אן, ס'איז דארט נישט מער ווי 36 מענטשן... אקעי, ס'האט זיך גוט אנגעהויבן.

איך הייב אן רעדן און פארציילן, און כ'הייב אן זאגן דעם הייליגן רמב"ם, און כ'זאג דארט נאך אז ווען א איד זאל היינט מחליט זיין איך קויף אפ דעם שם הבנין, וואס איז דארט געווען דער פרייז 125 טויזנט דאלאר, גייט ער גארנישט דערלייגן. און כ'באמערק ווי א סקווערער יונגערמאן דארט שטופט אריין די הענט אינעם גארטל, און ער הייבט אן פיבערן.

ער קומט צו צו מיר אינמיטן רעדן "הרב שפיטצער, איך קען אייך עפעס פרעגן?" כ'האב נישט געוואלט ער זאל מיר אוועקפירן פונעם נושא, כ'האב נישט געהאט קיין כח, אבער ער וויל נאר פרעגן א קליינע שאלה, און ער פרעגט מיר "איר זענט א דיין?"

זאג איך אים קודם פרעג די שאלה נאכדעם וועל איך זען אויב כ'בין א דיין...

כ'וויל שוין רעדן ווייטער, אבער ער גייט נישט אוועק, ער וויל טאקע עפעס פרעגן, מיינע נערוון הייבט אן שפילן, וואס וויל ער דא פון מיר? פיין, אקעי, פרעג א שאלה.

און ער פרעגט מיר אזוי: "איר האלט אז איך מעג קויפן דעם שם הבנין?" כ'האב אים ניטאמאל געענטפערט, כ'האב מיר אויסגעדרייט צוריק צום מייק "וועלמיר ווייטער גיין". אבער ער לאזט נישט נאך. זאג איך פאר'ן עולם, טייערע אידן, געטס מיר א מינוט. זאג איך אים, זאג מיר צדיק, וויפיל געלט פארדינסטו א וואך?

$1,250 א וואך, גרויס גערעדט.

וויפיל קינדערלעך האסטו? 9.

זאג איך אים "יא, כ'בין א דיין, מעגסט עס קויפן!"

אנגעפאקטע בעג מיט קעש!

כ'זע ער לאכט, ער שפאצירט ארויס, ער רעדט אויפ'ן טעלעפאן, און ער ווערט נעלם. שפעטער קומט ער צוריק, און כ'זאג אים "האלאו, זאג נאר, מ'דארף אראפלייגן 50 פראצענט דעפאזיט!"

כ'האב געטראכט ביז יעצט האט ער מיר משוגע געמאכט, יעצט וועל איך אים משוגע מאכן, מ'טיילט זיך איין...

ס'גייט דורך 10 מינוט, און דער יונגערמאן קומט צו לויפן מיט א שאפינג בעג אין די הענט און קומט צו צו מיר. כ'שטעל מיר פאר ער האט דארט אפאר גוטע גליונות, אפאר גוטע ווערטער נאכצוזאגן... ניין ניין ניין, קוק אריין.

כ'קוק אריין, א געפאקטע בעג מיט בענדזשעימען פרענקלינס! כ'געב א גיס אויס דעם בעג, און ער זאגט מיר, "דא ליגט 62 און אהאלב טויזנט דאלאר!"

איך האב אפגעשטעלט די דרשה פאר א ווײלע, כ'האב יעדן אריינגענומען אין די ציילונג, ס'איז געליגן אויפ'ן טיש 62 אהאלב טויזנט דאלאר, וזכה לו! דער יונגערמאן האט געקויפט דעם שם הבנין.

פארדינט פי שלשה

פיר חדשים שפעטער באקום איך א פאון קאל, "הרב שפיצער, איך בין דער יונגערמאן פון די 'שאפינג בעג', איך וויל אייך דערציילן אן אינטערעסאנטע מעשה". און ער פארציילט אזוי.

"געדענקסט ווי דו האסט מיר געפרעגט וויפיל איך פארדין, $1,250, כ'האב 9 קינדערלעך. יעצט הער אויס.

"איך ארבעט נעבן דזשערסי סיטי, געוועגליך פאר איך אהיים אין א קאר מיט א קבוצה אידן קיין מאנסי, און פון דארט כאפ איך א היטש קיין סקווירא. איין טאג האב איך פארפאסט די קאר קיין מאנסי, און כ'דערזע מיר שטיין אין א קאלטע ווינטער נאכט אין דזשערסי סיטי אן א וועג אהיים. איך שטיי דארט פארקלעמט און אינמיטן זע איך ס'שטעלט זיך אפ א קאר,

ס׳עפנט זיך אויף די טיר און אן אלטער גוי קומט ארויס קענטיג זייער צעבראכן.

"האב איך געטראכט לאמיר טון ווי יוסף הצדיק, זעסט א גוי צעבראכן, פרעג אים למה פניך זועפים? מ׳רעדט אהער און אהין, ער איז נישט א גוי, ער איז א איד, און ער פארציילט אז ער האט נישט קיין קינדער, זיין שותף איז געשטארבן פון א הארץ אטאקע א וואך צוריק. די ביזנעס קען ער נישט ממשיך זיין אליינס, און ער וויל עס פארקויפן. און פאר דעם איז ער צעבראכן, אז ער דארף אויפגעבן זיין ביזנעס און עס פארקויפן. און דו ביזט דער ערשטער מענטש וואס פרעגט מיר, און איך פארצייל אים.

"פרעג איך אים, פאר וויפיל ווילסטו עס פארקויפן? און ער זאגט מיר דעם סכום. ענדליך האב איך געטראפן א וועג אהיים, כ׳קום אן אין סקווירא, און כ׳טראכט צו מיר, וואס זאל איך טון מיט די אינפארמאציע, כ׳זע דא א באלעבאטישער יונגערמאן, לאמיר אים זאגן. ער האט גענומען די אינפארמאציע, און יעצט הער דעם אויספיר:

"איך בין געווען דער בראוקער אויף דעם געשעפט, איך האב צוריקגעמאכט דאס געלט 3 מאל אזויפיל! און די וויכטיגע נייעס איז, איך פארדין ווייטער $1,250 דאלאר א וואך און כ׳האב ווייטער 9 קינדער..."

על דעת ה'מקום'

מתפללים לאזן נישט בויען

שבועות גאלעריע

אינטערעסאנטע שאלה פארגעשטעלט דורך
הרה"ג ר' שמואל יהודה בריסק שליט"א
אסרו חג שבועות תשפ"ה

אפאר טעג פאר שבועות האט א איד אריינגערופן פרעגן א שאלה. דער איד האט נישט געלאזט קיין נאמען און נישט דערציילט פון וועלכן ביהמ"ד ער רעדט. אבער ער פרעגט אזא שאלה.

אינעם ביהמ"ד וואו ער דאווענט איז דא קיעה"ר א גרויסער ציבור פון אידן. א גאנץ יאר געט מען זיך נאך אן עצה מיט פלעצער, אבער ווען ס'קומט די גרויסע ימים טובים, א שטייגער יו"ט שבועות, צוליב דעם ריבוי העם בויט מען צו א "גאלעריע" אין ביהמ"ד, אז ס'זאל זיין פלאץ פאר'ן גאנצן עולם.

זאגט דער איד, ער האט געקויפט א זיץ אין היכל הביהמ"ד פאר גרויס געלט, און פארשטייט זיך אז ווען מ'בויט אויף א גאלעריע העכער דעם פלאץ וואו ער דאווענט, סיי ס'ווערט טונקל, דער קול פונעם בעל תפלה קומט נישט אן אזוי גוט, און ער פילט אז ס'נעמט אים צו פונעם זכות וואס ער האט אינעם פלאץ וואס ער האט געקויפט.

איז זיין שאלה צי ער אלס יחיד האט א רעכט צו מעכב זיין אז מ'זאל נישט אויפבויען די גאלעריע אן די הסכמה פון אלע מתפללים אין ביהמ"ד.

דער אמת איז אז אזא סארט שאלה וואס קומט פאר אין א ביהמ"ד, דער תורה'דיגער מהלך איז, אז די גבאים און די מתפללים זאלן צוזאמען גיין צום רב אדער דיין פונעם ביהמ"ד, ועל פיו ישק כל דבר. אבער אונז וועל מיר נאר רעדן באופן כללי וואס איז דער תורה'דיגער בליק אויף דער שאלה.

עס איז זיין 'קרקע' ממש

אין די פריערדיגע ראשונים נאך, און אוודאי אין די אחרונים, טרעפט מען שוין א גאנצער דיון, וואס איז דער גדר פון א מענטש וואס קויפט א פלאץ אין ביהמ"ד, ווי מ'פלעגט רופן אמאל א "שטאט", וועלכע סארט בעלות האט ער, און צי האט ער בכלל בעלות, און וועלכע סארט זכותים האט ער דארט.

און פארשטייט זיך מ'רעדט נישט פון איינער וואס דינגט א פלאץ נאר אויף די הייליגע טעג, אדער פאר קליין געלט פאר א גאנץ יאר. מ'רעדט פון א מענטש וואס בשעת'ן בויען דעם ביהמ"ד האט ער געצאלט גרויסע געלטער, און די שפראך איז געווען אז מען "קויפט א פלאץ אין ביהמ"ד", איז די שאלה צי ער האט ממש געקויפט א שטיק קרקע אין ביהמ"ד, אדער זאג איך ניין, דער מקום געהער ווייטער צום גאנצן ציבור, און ער מיט דעם וואס האט געצאלט געלט, האט ער א זכות צו זיצן אויף א פלאץ אין ביהמ"ד.

דער רשב"א שרייבט אין א תשובה אז א פלאץ אין א ביהמ"ד, אויב איז עס זיינ'ס, איז "וודאי לא גרע משאר קרקעות". זאגט ער זייער קלאר, אויב האט ער געקויפט דאס פלאץ, נישט געדינגען, איז עס ממש "זיין קרקע".

אין א תשובה שפעטער זאגט ער עס איבער נאכאמאל, אז א פלאץ וואס מ'קויפט אין ביהמ"ד איז זיכער אז ס'איז ממש זיינ'ס, און ער קען מאכן קנינים אויף דעם.

אזוי אויך איז דא א תשובה אין תרומת הדשן וואס זאגט די זעלבע זאך, און אזוי ווערט גע'פסק'נט הלכה למעשה אין שו"מ, און אין מהרש"ם, אז א פלאץ אין א ביהמ"ד איז ממש א "קנין גמור" פאר'ן בעל המקום, ממש ווי זיין פריוואטער הויז און חצר. אזוי אויך איז דא א תשובה אין לבושי מרדכי

האט נאר א זכות השתמשות

אבער קעגן דעם איז דא א תשובה אין שמן רוקח וואס קריגט זיך זייער שטארק אויפ'ן רשב"א און די אנדערע ראשונים וואס מ'האט פריער דערמאנט, און ער פירט אויס אז ער האט נישט א זכות אינעם גוף הקרקע, נאר א זכות זיך צו 'משתמש' זיין מיט'ן פלאץ, ער קען דארט זיצן און שטיין און טון פעולות פון השתמשות, אבער ס'הייסט נישט זיין זאך.

ער ברענגט א ראי', יעדער איינער פארשטייט אז ווען איינער האט א פלאץ אין ביהמ"ד, האט ער נישט א רעכט צו צעברעכן עפעס אויף דעם פלאץ, אדער טוישן עפעס, אן רשות פון די גבאים פון ביהמ"ד. ווי האט מען געהערט אזא זאך, אז א מענטש האט א זאך, און ער קען נישט טון דערמיט וואס ער וויל? דאס איז די גרעסטע ראי' אז די זאך וואס ער האט אין ביהמ"ד איז נישט א קנין זכות, נאר א היתר השתמשות.

אזוי איז אויך דא א תשובה אין משאת בנימין, וואס דער טו"ז ברענגט אראפ. די זעלבע זאך זאגט דער נתיבות, אז "גוף הקרקע של בית הכנסת הוא של הציבור, ואין לכל אחד רק 'שעבוד ישיבה' על המקום".

חילוקים צווישןביידע שיטות

ס'איז דא אסאך חילוקי דינים צווישן די צוויי שיטות. למשל אויב עפעס ווערט קאליע ביי זיין זיץ אין ביהמ"ד, אויב איז עס זיין פריוואטע נכס, קען ער נישט פאדערן אז די גבאים זיי זאלן עס פאררעכטן. ס'איז דיין זאך, פאררעכט עס אליינס. משא"כ אויב האט ער נאר א זכות השתמשות, און די עצם מקום באלאנגט פאר קהל, דארפן זיי עס פאררעכטן.

די זעלבע זאך לגבי דעם ענין פון "בר מצרא", לויט כמה פוסקים גייט אן בר מצרא נאר ביי איינעם וואס האט אמת'דיגע בעלות, איז דא א שאלה וואס די פוסקים רעדן זייער שטארק ארום, צי ס'גייט אן בר מצרא ביי א פלאץ אין ביהמ"ד. דאס איז אן אריכות פאר זיך.

א גרויסע נפקא מינא צווישן די צוויי מהלכים איז אויך דא, אויף אן אופן וואס דער בעל הזיץ גייט אוועק פון דער וועלט. צי טוען זיינע יורשים ירש'נען דעם פלאץ צי נישט? אויב איז ער בעה"ב אויף די קרקע, פונקט ווי זיין הויז גייט בירושה אריבער צו די קינדער, אזוי אויך איז מיט'ן זיץ. אבער אויב האט ער סך הכל נאר א זכות השתמשות, איז זייער מסתבר צו זאגן אז איינמאל די השתמשות ענדיגט זיך, איז מער נישט דא קיין זכות.

ס'איז דא א תשובת הרא"ש אז א פלאץ אין ביהמ"ד איז אינגאנצן געגעבן געווארן פאר'ן בעה"ב, אפילו צו מוריש זיין פאר זיינע קינדער

לאחר פטירתו, און דער רא"ש איז מסביר אז דאס ארויפשרייבן דעם נאמען אויפ'ן זיץ, איז כאילו מ'האט געמאכט א 'קנין שטר'.

וועגן דעם איז טאקע נהוג אין אסאך בתי מדרשים, ובפרט די גרויסע, אז בשעת'ן קויפן די פלאץ נעמט מען זיך אויס קלאר אז דאס גייט נישט אריבער בירושה צו די קינדער, און באופן זה איז זיכער אז דער תנאי העלפט, און די יורשים האבן נישט קיין שום טענת זכות אויף דעם פלאץ.

עד כדי כך, ס'איז דא א תשובה אין מהר"י בי רב, רעדט ער א מעשה פון א איד אן איש מכובד וואס האט געהאט אן אויבן-אן זיץ אין ביהמ"ד, און ער איז אוועק פון דער וועלט. איז געקומען זיין זון, א יונגערמאן, און ער האט געוואלט איבערנעמען דעם זיץ, צווישן די זקנים.

שרייבט ער אז דא קומט נישט אריין די סברא פון 'והדרת פני זקן', ווייל דער פלאץ געהער בקנין גמור פאר'ן בעל המקום, ס'איז זיין זאך.

דער פריץ ביים מזרח וואנט

אן אינטערעסאנטע תשובת הרא"ש איז דא, פון א איד וואס זיין זון איז נישט געווען אזא ערליכער, א 'פריץ' רופט ער אים, לאמיר עס רופן א 'קל', אבער דער טאטע איז יא געווען א חשוב'ער איד, ער פלעגט זיצן אויבן-אן, יעצט וועט מען זאגן אז דער זון ווייל ער איז נישט אזוי חשוב, טאר ער נישט זיצן אויף דעם פלאץ? מ'טאר נישט טון אזא זאך, "לא יעשה כן, ובנחלתו ידבק ובמקומו יונה, וישב בראש אע"פ שאינו ממלא מקומו".

במאמר המוסגר, איז דא א באקאנטע וועלטס-ווערטל, ס'איז געווען א חשוב'ער איד אין ביהמ"ד וואס איז געזיצן אויבן-אן, און דער איד איז אוועק פון דער וועלט, דער איד איז נישט געווען דער גרויסער צדיק, און די ערשטע שבת נאך די שבעה האט זיך דער זון געזעצט אויפ'ן טאטנ'ס פלאץ, נעבן דעם רב, אבער ער האט דאך געוואלט ווייזן פאר'ן רב אז ער איז א בר הכי, האט ער א גאנצן דאווענען געזוכט אינעם סידור וואס ער קען פרעגן פונעם רב א קשיא.

פרייטאג ביינאכט, שבת צופרי, ער מישט אינעם גאנצן סידור, אבער ער האט גארנישט געטראפן וואס צו פרעגן. שבת נאכמיטאג ביי מנחה, אה, ער האט געטראפן.

גלייך נאכ'ן דאווענען דרייט ער זיך אויס צום רב און פרעגט "רב, כ'האב א מורא'דיגע קשיא, מ'זאגט ביי צדקתך 'אדם ובהמה תושיע ה'', לכאורה וואס איז דער קשר צווישן דעם אדם מיט'ן בהמה?"

זאגט אים דער רב "פרעגסט זייער א גוטע קשיא, אבער דאס דארף מען פרעגן דעם גבאי'ן, וואס ער האט דיך געלאזט זיצן דא אויבן-אן..."

עכ"פ, אויב איז עס טאקע אזוי, מעיקר הדין, אז מ'האט אן עכטער קנין אויפ'ן פלאץ, האט דאס קינד די רעכט צו פאדערן צו זיצן דארטן, ווייל דער פלאץ האט געהער באמת פאר'ן טאטן, און אז דער טאטע איז געשטארבן, באלאנגט עס פאר'ן קינד.

תלוי אין די צוויי שיטות

לענינינו וואס אונז רעד מיר, א איד האט געקויפט א פלאץ אין ביהמ״ד, צי האט ער א רעכט צו זאגן פאר די גבאים אז מ׳זאל נישט בויען א גאלעריע וואס מאכט אים אומבאקוועם.

אויב וועט מען לערנען אז דער פלאץ פון ביהמ״ד איז נישט אן אמת׳דיגער קנין, איז סאך פשוט׳ער צו זאגן אז די גבאים האבן אלע רעכטן צו בויען און טון וואס זיי ווילן, און דער בעל הזיץ האט נישט אן אמת׳דיגער בעלות צו זאגן אז ער וויל נישט.

דער פראבלעם ווערט נאר לויט די אלע ראשונים און אסאך פוסקים נעמען אן אזוי, אז ס׳איז דא אן אמת׳דיגער קנין און בעלות אויף דעם מקום, איז עס זיין זאך, אלע ווייסן, ווען א מענטש האט א הויז, איז דא גאנצעטע הלכות אין שו״ע אז מ׳טאר אים נישט פארדעקן און מאכן אז ס׳זאל אים ווערן טונקל, וכדומה.

אויב אזוי, ווערט צוריק נתעורר די שאלה, מיט וועלכע רעכט קענען קומען די גבאים און בויען א גאלעריע וואס מאכט אומבאקוועם פאר מענטשן וואס האבן אן אמת׳דיגער קנין אין זייערע פלעצער.

מ׳קען צווינגען די מתפללים - בכל אופן

אבער מיט דעם אלעם, אפילו מ׳וועט אננעמען ווי די ראשונים אז מ׳האט אן אמת׳דיגער קנין אינעם זיץ, האט ער נישט א רעכט צו מעכב זיין די גבאים, און די גבאים מעגן יא שטעלן די גאלעריע, אפילו נגד רצונו פונעם מתפלל. צוליב צוויי סיבות.

סיבה איין. ס׳איז דא א תוספתא אז ״כופין בני העיר לבנות להם בית הכנסת״. אפילו א מענטש זאל זאגן, איך וויל דאווענען ביחידות, קען מען צווינגען יעדן איינוואוינער אין שטאט זאל געבן געלט מ׳זאל קענען בויען א ביהמ״ד.

די הלכה ווערט גע׳פסק׳נט אין שו״ע, סיי אין אורח חיים הלכות בית הכנסת, און סיי אין חושן משפט, פסק׳נט דער מחבר מיט א פשטות אז ״כופין בני העיר וכו׳ ולבנות להם בית הכנסת וכו׳״.

ס׳איז דא א תשובה אין מהר״ם מינץ, דארט איז געווען א שאלה מיט א שטאט וואו מ׳האט געוואלט בויען א מקוה, זענען געווען עלטערע מענטשן וואס דארפן שוין נישט קיין מקוה, איז די שאלה צי מ׳קען זיי צווינגען צו מ׳קען זיי נעמען א חלק אין די הוצאות. זאגט ער אז מ׳קען יעדן איינעם צווינגען, אפילו ער אליינס דארף עס נישט. פארוואס? ווייל יעדע זאך וואס איז א צורך פונעם שטאט, קען מען צווינגען.

קומט אויס אז א זאך וואס איז צאמגעשטעלט פון אלע בני הקהלה, קען מען צווינגען אויף א זאך וואס איז א תועלת פאר די שטאט. ממילא, אויב האבן די גבאים מחליט געווען אז ס׳איז א תועלת פאר די קהלה צו בויען א גאלעריע, כדי אז נאך מענטשן זאלן האבן וואו צו דאווענען.

ממילא פונקט ווי מ'קען מחייב זיין מענטשן ארויסצונעמען געלט פון זיין טאש פאר די הוצאות פאר א ביהמ"ד און א מקוה, קען מען אויך מחייב זיין ער זאל זיין אביסל אומבאקוועם ביי די פאר תפילות פון יו"ט, ווייל ס'איז אן ענין פון א שותפות וואס יעדער געט אוועק פון זיך פאר'ן תועלת פונעם גאנצן שותפות צוזאמען.

די גבאים האבן אלע רעכטן

נאך א סיבה פארוואס מ'האט א רעכט צו בויען א גאלעריע אפילו ווען דער יחיד איז נישט מסכים.

ס'איז א תשובת הרשב"א, און ס'ווערט אסאך דערמאנט אין שו"ע און אין די ספרי הפוסקים, אז ס'איז דא א זאך וואס הייסט "ז' טובי העיר". הגם היינטיגע צייטן איז לאו דוקא ז' טובי העיר, שטייט אין די ראשונים אז דער מספר ז' איז נאר ווען מ'דארף ארויסנעמען א כח קדושה פון א בית הכנסת צו קענען מאכן פון דעם חול, אבער סתם אזוי צו מאכן תקנות דארף מען נישט קיין ז'.

אז מ'נעמט אויף גבאים, א וועד, אין אנדערע פלעצער הייסט עס א 'באורד', פון 3 מענטשן, 5 מענטשן, זייערע החלטות איז מחייב יעדן איינעם.

אין אנדערע ווערטער, לאמיר זאגן א ביהמ"ד וואו עס דאווענען 100 מענטשן, קען מען נישט אויף יעדע נקודה גיין פרעגן אלע 100 מענטשן און גיין לויט'ן רוב. נאר די 100 מענטשן שטעלן אוועק, צי מיט וואלן, אדער צווישן זיך ווערט עס אזוי און אלע זענען מסכים, אז זיי זענען דער וועד און זייערע החלטות זענען כאילו דער גאנצער ציבור האט אזוי מחליט געווען, און דאס איז מחייב יעדן איינעם.

ממילא, אויב די גבאים, דער וועד, וואס זיי זענען מחליטים ווי אזוי מ'זאל זיך פירן אין די קהלה, אפגערעדט אין א פריוואטער ביהמ"ד פון א געוויסן רב אדער ראש ישיבה, איז דאך פשוט אז אלע מענטשן וואס קויפן פלעצער דארט, איז עס נאר אויפ'ן דעת זיך צו פירן לויט זיין החלטה.

אבער אפילו ביי א ביהמ"ד וואס איז געבויט געווארן דורכ'ן גאנצן ציבור צוזאמען, און ס'איז נישט דא קיין אמת'דיגער אויסשליסליכער בעלות אויפ'ן מקום, אבער עכ"ז אז ס'איז דא א ציבור וואס האט געשטעלט א וועד, און דער וועד איז מחליט החלטות, איז זייערע החלטות ממש מחייב יעדן איינעם, אפילו באופן ס'איז דא א פסידא פאר איינעם, איז אוודאי און אוודאי האבן זיי א רעכט צו מאכן די גאלעריע, כדי אלע מענטשן זאלן האבן פלאץ.

גונב [נוטל] מן הגנב

דער גנב דער שלימזל

שאלה ותשובה אין גליון **"וישמע משה"** פר' במדבר-שבועות תשפ"ה

שאלה

ס'איז געווען א מעשה ביי א איד וואס א גנב (ליידער א איד) האט זיך איינגעבראכן ביי אים אין שטוב און גענישטערט נאך ווערדפולע חפצים, ובסיעתא דשמיא האט ער גארנישט געטראפן און ארויס מיט ליידיגע הענט, און נישט נאר דאס, ער האט פארגעסן זיין'ס א חפץ ביי יענעם אין שטוב!...

יעצט פרעגט דער בעל הדירה צי ס'איז דא א חיוב פון 'השבת אבידה' צו אומקערן פאר'ן גנב זיין חפץ, אדער נישט?

דעת הדיינים 'יא' צוריקגעבן

תשובה: הגאון ר' עמרם פריעד שליט"א צייגט אן א הלכה אין שו"ע חושן משפט, אז "מ'איז מחויב אומצוקערן אן אבידה פון א איד, אפילו ווען דער בעל אבידה איז א רשע און ער עסט נבילות לתיאבון. אבער אז ער עסט נבילה להכעיס, איז ער אן 'אפיקורס מישראל', און אפיקורסים והכותים און א איד וואס איז מחלל שבת בפרהסיא איז אסור צוריקצוגעבן אן אבידה, אזוי ווי ביי א גוי".

איז ביי דעם פאל אזוי. אויב דער גנב איז א מומר להכעיס אדער א מחלל שבת בפרהסיא, איז נישטא קיין חיוב אים צוריקצוגעבן די אבידה, אבער אויב איז ער א מומר לתיאבון, איז מען יא מחויב צוריקצוגעבן.

אזוי האט אויך גע'פסק'נט הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א, און ער לייגט צו, אז אין פאל מ'דארף צוריקגעבן, איז דאס געזאגט געווארן אפילו ווען דער חפץ איז נישט זיכער דעם גנב'ס.

עס קען זיין אז ער האט דאס גע'גנב'ט, מיט דעם אלעם, וויבאלד ס'איז א דאורייתא, דארף מען גיין מדאורייתא לחומרא, און אננעמען אז ס'איז יא דעם גנב'ס, און ער דארף אים עס צוריקגעבן, און דאס אז ער האט יעצט פרובירט דורכצופירן א גניבה, מאכט אים נאכנישט אלס 'מוחזק בגניבה', אז מ'זאל זאגן אז אלעס וואס ער האט ביי זיך, איז גע'גנב'טע סחורה, ווייל ס'קען זיין אז ס'האט אים יעצט איינמאליג אנגעכאפט א יצרא דגניבה, און ער האט קיינמאל פאר דעם נישט געטון אזעלכע שטיק.

הגאונים רבי שמאי גראס און רבי יצחק כ"ץ שליט"א לייגן צו אז אפילו ווען כ'בין מסופק אויפ'ן גנב, צי ער איז א מומר להכעיס אדער א מומר לתיאבון, דארף מען צוריקגעבן מספק, ווייל ס'איז א ספק דאורייתא און מ'גייט

לחומרא.

ער איז נאכנישט חייב מיתה

הגר"ש גראס פארציילט א מעשה שהיה אין בריסק, וואס מ'האט געכאפט א גנב און מ'האט אים זייער שטארק פארשעמט, האט דער בריסקער רב זצ"ל זיי געפרעגט: "פארוואס הרג'ענען ענק אים? איינער וואס האט גע'גנב'עט איז נאכנישט חייב מיתה". האב זיי געפרעגט "טוען מיר דען הרג'ענען?" האט זיי דער בריסקער רב צוגעצייכנט די גמרא "כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים".

נאך פארציילט ער א מעשה שהיה ביי הרה"ק מהר"א מבעלזא זצ"ל, אז מ'האט געכאפט איינעם ביים בעלזער רב'ס שטוב אין תל אביב גנב'ענען העלצער צו הייצן, און מ'האט דעם גנב פארהאלטן אין א צימער, ביז מ'וועט מחליט זיין וואס צו טון מיט אים.

ווען דער בעלזער רב האט זיך דערוואוסט דערפון האט ער אויפגעציטערט און געהייסן עפענען פאר'ן גנב א זייטיגן טיר, אז ער זאל קענען אנטלויפן פון אן הינטער-וועג, און ער זאל נישט פארשעמט ווערן.

און איך לייג צו - איז מוסיף הגר"ש גראס - אז ס'איז שטארק מעגליך אז ווען דער גנב וועט זיין די איידלקייט און ארנטליכקייט פון יראי ה' אז מ'געט אים צוריק אן אבידה, נאכדעם וואס ער האט זיי גאר געוואלט באַגנבֿ'ענען, וועט זיין הארץ נתעורר ווערן צו תשובה און זיך אפלאזן פון די מעשי גניבה, און מ'האט שוין געהערט אסאך אזעלכע מעשיות.

ענליך האבן געענטפערט נאך אנדערע רבנים, אז אויב וועט דער ענין גורם זיין א קידוש שם שמים, דארף מען מחזיר זיין די אבידה. אבער דוקא ווען ס'איז נישט א כלי וואס העלפט אים מיט גניבה אקטיוויטעטן, אויב געט מען אים דאס צוריק, איז מען א מסייע ידי עוברי עבירה.

דעת הדיינים 'נישט' צוריקגעבן

דאקעגן הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א איז חולק אויף די פריערדערמאנטע רבנים, און ער האלט אז איינער וואס איז "מוחזק בגניבה", דארף מען חושש זיין אז אלע חפצים וואס ער טראגט מיט זיך, איז גע'גנב'עט, און מ'דארף אים נישט צוריקגעבן חפצים וואס ער האט גע'גנב'עט פון אנדערע. אפילו זיינע קליידער, ווי א רעקל און א הוט, זענען בחזקת גנובים, און מ'דארף אים דאס נישט צוריקגעבן!

און דאס וואס ס'שטייט אין שו"ע אז פאר א מומר לתיאבון איז מען מחויב צוריקצוגעבן אן אבידה, דאס איז נאר ביי אזא גנב וואס איז נישט 'מוחזק בגניבה', אדער ס'איז ביי אונז ברור אויף דעם חפץ אז ס'איז זיינ'ס פריוואט, און ער האט דאס נישט גע'גנב'עט.

די 'קעז' גניבה...

הגר"י כ"ץ פארציילט א מעשה שהיה פאר עטליכע יאר צוריק, מיט איינעם וואס איז אריין אין באנק האלטנדיג אין האנט א טייערע

אויפגעשוואלענע טאשקע, געבנדיג דעם איינדרוק אז ס׳ליגט דארט א גרויסע סומע געלט וואס ער וויל אריינלייגן אין באנק.

האט זיך פאר איינעם פארגלוסט דאס געלט און געזוכט א געלעגנהייט ווען דער בעל הטאשקע וועט דאס ערגעץ אראפלייגן פון האנט. איז ער אויפגעקומען מיט אזא טאקטיק.

ער האט גענומען א בינטל באנקנאטן, אין ווערד פון ארום 3 טויזנט שקלים, און געבעטן דעם בעל הטאשקע א ׳טובה׳, ער זאל אים אפציילן דאס געלט. יענער האט גערן מסכים געווען, נישט פון גרויס גוטסקייט, נאר פשוט, ער האט געזען דערין א געלעגנהייט צו מאכן פליטה מיט יענעמ׳ס געלט... (א פגישה צווישן 2 גנבים...).

ווי נאר דער בעל הטאשקע האט אראפגעלייגט די טאשקע, האט דער בעל הבאנקנאטן געגעבן א כאפ די טאשקע און אנטרינען.

ארויסגעשטעלט האט זיך אז דער בעל הטאשקע האט גאר מרויח געווען! ווייל אין די טאשקע איז געווען נישט מער ווי אפאר שטיקלעך קעז...

ווען דער בעל הבאנקנאטן האט זיך דערזען מיט א מיאוסע דורכפאל, איז ער געקומען מיט א טענה צום בעל הטאשקע, ער זאל אים אומקערן די בינטל באנקנאטן וואס האט זיך ארויסגעשטעלט צו זיין 3,300 שקלים.

רוב פוסקים האבן גע׳פסק׳נט אז דער בעל הטאשקע דארף נישט צוריקגעבן דאס געלט פאר׳ן גנב, וויבאלד ווען ער איז אוועקגעלאפן מיט די טאשקע, און ער האט געמיינט אז ס׳איז אנגעשטאפט מיט אסאך געלט, האט ער מפקיר געווען זיינע באנקנאטן, און ער האט נישט געהאט בדיעה צו צוריקפאדערן זיינע באנקנאטן.

למעשה קען מען עס נישט צושטעלן צו אונזער מעשה, ווייל אונזער גנב האט נישט מפקיר געווען זיינע חפצים בשעת די גניבה, נאר ער האט עס פשט פארגעסן אין הויז פונעם נגנב.

בריליאנטן

מערקווירדיגע ענינים באמערקט אדער געהערט במשך השבוע

מיט'ן פשוט'ן טעלעפאן

כ"ק אדמו"ר מקאשוי שליט"א ביי סעודת הכנסת ס"ת ע"י הנגיד והעסקן הרה"ח ר' יצחק משה זיכערמאן הי"ו:

די אלע וואס זענען עוסק אין די אלע מיני כלים ווייסט מען אז אויסער דאס רעדן חלק, איז דא גרויסע פראבלעמען אין אלע אנדערע זאכן, יעצט איז נישט די פלאץ אריינגיין אין דעם, איך בין נישט דער מענטש צו זאגן דא מוסר, אבער פאר אזא מענטש ווי ר' יצחק משה זיכערמאן איז כולי עלמא מודה ער מוז דאס האבן.

נישט נאר פאר פרנסה, מ'רעדט פון ראטעווען אידן יעדן טאג יעדע שעה, איז קיין שום ספק נישט מ'זאל קוקן הלכה'דיג, צו אפילו חומרא'דיג, קען מען נישט זאגן אז ער מעג נישט האבן די זאכן.

און דערצו האט ער האט פון אלע זייטן א דרוק, מ'רעדט אים צו מיט גוטן און מיט בייזן, "ביזט נארמאל האסט נישט קיין טעקסט מעסעדזש"? מענטשן קענען עס נישט גלייבן "וואו איז דיין כלי? לייג אוועק די קליינע טעלעפאן, לאמיר זען די 'עכטע כלים' וואס דו האסט"...

"איך האב נישט!"

"קען נישט זיין, וואס הייסט דו האסט נישט? ווי אזוי רעדסטו צו דאקטוירים"? און דאקטוירים אליין שרייען "וואס מאכסטו זיך משוגע קאלסט אויפ'ן טעלעפאן? נעם א זאך מ'זאל קענען געהעריג זיין פארבינדן".

אבער עס אינטרעסירט אים גארנישט, ער האט איין זאך ער האלט זיך מיט דעם וואס זיין רבי האט אים געזאגט ער זאל עס נישט האבן, זיין רבי'ס ווערטער איז הייליג, ווי שווער עס זאל נישט זיין, וויפיל דרוק ער זאל נישט האבן פון אלע זייטן קוקט ער נישט אויף דעם, ער גייט מיטן קליינעם טעלעפאן מיט דעם ארבעט ער רעדט און רופט.

דא זעט מען בחוש א מורא'דיגע דוגמא וואס מ'דארף זיך פון דעם אפלערנען, דער "אין אדם שומע לי ומפסיד" זעט מען אויפ'ן גרעסטן און שענסטן אופן, מיט דעם וואס ער האט נישט די אלע וועגן קומט ער אן צו אלע דאקטוירים, צו די גרעסטע ספעציאליסטן, בייטאג ביינאכט, פארטאגס, קומט ער אן, ער קומט אן אסאך מער ווי די אלע וואס האבן די כלים.

נישט איין מאל און נישט צוויי מאל די וואס האבן יא די פארבינדונגען ווענדן זיך צו אים און בעטן א טובה, אפשר קען ער זען אנקומען צו יענעם דאקטאר מאכן א אפוינטמענט, ער קומט אן און מאכט אן אפוינטמענט שנעל. עס איז נישט בטעות, ער האט א עקסטערע סיעתא דשמיא ווייל ער האלט זיך אזוי שטארק ווייל ער רוקט זיך נישט אוועק פון דעם וואס מ'האט אים געזאגט האט ער א נפלא'דיגע סיעתא דשמיא אין טון די אלע זאכן.

ר' יצחק משה איז מחייב יעדע איינע פון אונז אז מ'וועט זאגן אז מ'מוז אנקומען צו די אלע זאכן - מ'מוז נישט אנקומען צו די אלע זאכן! דאס זעט מען פון אים, ווער אזוי ווי ער וואס וואלט געדארפט האבן די ערשטע די אלע מעגליכקייטן האט עס נישט און ער קומט אן און איז מצליח מער ווי אנדערע. "ממנו ילמדו וכן יעשו".

דער שטריימל האלט צאם

כ״ק אדמו״ר מבאבוב שליט״א, ביים סעודת ל״ג בעומר תשפ״ה:

כ׳האב מיר היינט דערמאנט, כ׳האב געהערט פון ר׳ הערשל ציטערנאנבוים ע״ה, ווען ער האט געלערנט אין באבוב, תרפ״ד-תרפ״ה, איז געקומען צו פארן א באבוב׳ער חסיד, ער איז נישט געקומען דירעקט פונדערהיים, באופן אז ער האט נישט געהאט מיט זיך זיין שטריימל.

ער איז געזעצן ביים טיש פונעם זיידן דער קדושת ציון ז״ל, און אזוי ווי דער זיידע זעט אים אנעם שטריימל, האט ער געהייסן ר׳ האצקל צו אריינגיין נעמען פון שטוב אן אלטן שטריימל, פאר דעם איד.

האט דער זיידע ז״ל דעמאלט געזאגט. אמאל האט א שנירל ״פערל״ זיך געהאלטן אויף א ביליגן שטיקל בלעך, (היינט מאכט מען שוין דעם קייט אויך פון דיאמאנטן). ווען ס׳זאל זיך ווען צעברעכן די שנירל, צעפאלט אלעס, די גאנצע צירונג איז נישט דא. די פערל קאסט אסאך געלט, און די שנירל קאסט א גרייצער, א האלבע גרייצער, א שטיקל בלעך, אבער דאס האלט די גאנצע פערל. האט דער זיידע אויסגעפירט, א שטריימל, דאס האלט די גאנצע אידישקייט.

כ׳וועל נישט רעדן יעצט פון דעם, אבער דאס איז דאך טאקע די פארדרוס אז מ׳האט גענומען אזא הייליגן לבוש און געמאכט דערפון א פוצעריי פאר חסיד׳ישע אידן.

זאלן ענק ברעכן...

כ״ק אדמו״ר מפיטסבורג שליט״א א שמועס מיט כ״ק אדמו״ר מסקאליע 18 שליט״א, גליון ״באור חיינו״ שבועות תשפ״ה:

האדמו״ר מפיטסבורג: מ׳האט געפרעגט הרה״ק ר׳ איתמר״ל נאדבור׳נער זצ״ל פארוואס ער וואוינט נישט אין וויליאמסבורג, דארט וועט ער דאך האבן א גרעסערע ציבור, האט ער געענטפערט:

״זיי וועלן טאקע קומען צו מיר דאווענען א גאנץ יאר, אבער נאכדעם ראש השנה און יום כיפור וועלן זיי גיין צום סאטמאר רב, וועל איך בלייבן אן א מנין... בעסער איז צו זיצן אין וואשינגטאן הייטס, זאלן זיי קומען ביי מיר אינדערוואכן און בלייבן ביי מיר אויף ראש השנה.

האדמו״ר מסקאליע: כ׳האב נאך דעמאלט נישט געוואוסט אז ער האט דארט געוואוינט, און כ׳האב געזוכט א מנין מנחה. יעדער האט מיר געזאגט אז אין אלע בתי מדרשים האט מען שוין געדאווענט, ביז איינער האט מיר געזאגט אז ס׳איז דא אין געגענט א חסידישע ביהמ״ד. כ׳בין אהינגעגאנגען און ר׳ איתמר״ל איז געזעצן דארט און ער האט מיר נישט באמערקט.

כ׳בין געבליבן זיצן ביים עק ביהמ״ד און כ׳זע ווי ס׳איז אנגעקומען איינע פון זיינע מתפללים מיט א געשניצטן בערדל און ער גייט צום רבי׳ן און זאגט, ״דער רבי דאווענט דאך כסדר פארן עמוד, ממש אלע תפלות, שחרית מנחה און מעריב, דער עולם איז שוין מיד און מ׳וויל הערן פון אן אנדערן אויך. רבי, כ׳מיין אייער טובה״...

פרעגט ער: ״וואס הייסט מ׳איז מיד?״ זאגט יענער: ״דער עולם זאגט אז

מ'ברעכט שוין"...

זאגט אים דער רבי: "פון וואנעט איז געדרינגען אז איך דארף הערן די בעלי בתים דאווענען און איך זאל ברעכן - זאלט עטס ברעכן!"...

ער האט אים אזוי שיין אפגעענטפערט מיט אזא נעימות.

די 'שיינקייט' פון חסידות

גליון "שיחי שלמה" שבועות תשפ"ה:

עס דערציילט הרה"ג אב"ד בוקאוויסק שליט"א, וואס ס'האט אים דערציילט זיין מאמע הרבנית תליט"א, אז אמאל ווען זי האט גערעדט מיט איר טאטן, דער רבי (רבי שלמה מבאבוב) זצ"ל, בענין חינוך הבנות, און זי האט אויפגעברענגט א רעיון וואס מ'טוט אין עטליכע מיידל שולעס, אויסצולערנען די תלמידות צו זיין 'שטאלץ אז מ'גייט בדרך התורה און שטאלץ וויאזוי מיר פירן זיך אויף'.

האט איר דער רבי געזאגט, אז ס'איז אים נישט ניחא אז מ'זאל מחנך זיין די טעכטער אויף דעם וועג, זאגנדיג אז דאס ברענגט אריין אין זייערע הערצער צו זיין שטאלץ און "שטאלץ שמעקט פון גיאות", און מ'טאר נישט מחנך זיין צו שלעכטע מידות. נאר מ'זאל מחנך זיין צו זען די שיינקייט פון חסידות, אז מ'זאל זיך ממילא וועלן צוציען צו חסידות.

איך זע דאך וויפל מ'פארדינט...

דברי חיזוק והדרכה דורך כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א פאר די חברי "וועד שובע שמחות" דשיכון סקווירא:

יעדער ווייסט דאך אליין אז ב"ה ווען מ'מאכט א חתונה איז דאך עס באמת א שמחה דער געליבט אויבערשטער, און לפי המצב קומט אויס אז ביי גאר א גרויסער חלק פונעם עולם, צי רוב עולם, ווען ס'דערנענטערט זיך א שמחה נעמט מען עס אן ממש כאילו אן 'עול'.

און אז דער אויבירשטער האט געוויזן אז ער איז א בעל חסד און בעל רחמים און ער האט געגעבן ב"ה א שטוב מיט קינדער, וואס דעמאלט וואלט די שמחה געדארפט זיין אסאך אסאך מער - און דערווייל ווען ער מאכט חתונה דעם ערשטן קינד מאכט ער שוין דעם חשבון וויאזוי ער וועט זיך קענען אן עצה גיבן מיט די הוצאות.

אויב מ'וועט נישט מאכן קיין שינוים, ווערט א גרויסער חלק אדער רוב עולם א גרויסער בעל חוב כמעט פון 'איין חתונה'! כ'זע דאך ווען מ'קומט אריין פאר א חתונה, לויט די חשבונות וויפיל מ'פארדינט א וואך... און דאס איז א גרויסער חלק פונעם עולם: כ'וויל נישט זאגן צי 'רוב' עולם, צי 'מער פון רוב' אויך! און אז דער אויבירשטער העלפט און ער האט א מתנה פונעם אויבירשטן איין קינד נאכ'ן אנדערן, וואס יעדער איז אן עקסטערע שמחה, זאמלט זיך אן א חוב על גבי חוב - ס'איז נישט קיין 'חוב', ס'איז א 'זכות על גבי זכות'...

ביי גאר גאר א גרויסער חלק דארף מען שוין כמעט ארומגיין שאפן געלט; און אזוי איז איינמאל, און א צווייטע מאל, און א דריטע מאל. ס'איז פשוט א שאד אז א זמן פון שמחה זאל זיין אזא עול.

יעדער זעט עפעס אנדערש

כ״ק אדמו״ר מבאבוב שליט״א ביי סעודת ר״ח סיון תשפ״ה:

אז דאס הארץ איז פיל מיט שטותים, זעען די אויגן שטותים, און אז דאס הארץ איז פיל מיט תורה ועבודה, זעט ער נישט קיין שטותים.

א טאטע קומט אריין מיט א קינד אין א געשעפט קויפן פאר זיך עפעס, וואס דארף אן ערוואקסענער מענטש, לאמיר זאגן א פעדער און פאפיר. דארט איז דא צוקערלעך אויכעט, דער טאטע וואס דארף קויפן די וויכטיגע זאכן, זעט אפילו נישט די צוקערלעך, אבער דאס קינד זעט נאר די צוקערלעך. פארוואס? ווייל זיין הארץ גלוסט צוקערלעך, ממילא ׳זעט׳ ער די צוקערלעך. ס׳איז א דבר פשוט און אזא אמת.

מ׳רעדט צווישן די אייגענע, דער טאטע ז״ל איז אמאל געווען אין אנטווערפן און ער איז איינגעשטאנען ביי ר׳ שאול הוטערער ע״ה, ער איז געווען א גרויסער נגיד, ער האט געמאכט פון צוויי דירות איין גרויסע דירה, ער האט געהאט דארט א גרויסע סאלאן.

האב איך געזען ס׳זענען אריינגעקומען צו אים אין שטוב יונגעלייט אין מיין גיל, וואס זיי זענען בוי-מייסטער, זיי האבן באטראכט ווי אזוי ער האט געבויט די שטוב, איך האב נישט געוואוסט וואס צו קוקן... אבער זיי האבן פונקטליך אלעס באקוקט, פארוואס האט ער געטון אזוי און פארוואס אזוי, וכו׳.

נאכדעם זענען אריינגעקומען באלעבאטישע יונגעלייט, נגידים, און זיי זענען צוגעגאנגען צום זילבער-שאנק, און אנגעהויבן באטראכטן, געקוקט אויף דעם חפץ און יענעם חפץ, ר׳ שאול איז געווען א נגיד און ס׳איז געווען וואס צו זען.

דערנאך זענען אריינגעקומען אידן תלמידי חכמים, און זיי זענען צוגעגאנגען צום ספרים-שאנק און ארויסגענומען א ספר, דער א חומש, דער א משניות, דער א גמרא, און פארשידענע אנדערע ספרים.

איך האב באמערקט, ר׳ שאול האט אויך געהאט אנטיק ספרים, אלטע חפצים, זענען געווען אזעלכע וואס זענען געגאנגען הינטן, דארט וואו ס׳איז צוגעמאכט, און פון דארטן ארויסגענומען און באטראכט דעם אוצר.

יעדער איינער האט ׳געזען׳ און צוגעגאנגען צו דעם וואס דאס ׳הארץ׳ זעט, און מיט וואס דאס הארץ לעבט, און די אנדערע זאכן האט ער ניטאמאל געזען.

און דאס איז נעבעך דער ווייטאג; ׳ווייטאג׳ איז א שוואך ווארט אויף דעם זיך אויסצודרוקן, אז בחורים און יונגעלייט וואס תורתם אומנתם, וואס וואלטן געדארפט צו לעבן אין א וועלט פון תורה און עבודה, אין א העכערע וועלט פון לויטער רוחניות, האבן היינט אין תשפ״ה אזעלכע נסיונות וואס איז זייט מתן תורה נישט געווען, און אפילו ס׳איז נישט די ג׳ עבירות חמורות, איז עס אבער ״שטותים״, דאס פארקערטע פון תורה, עבודות ה׳, קדושה, ממלכת כהנים. ס׳איז תופס מקום שטותים והבלים, אזאנס וואס מ׳האט אמאל נישט געהאט קיין שייכות דערמיט, מ׳וואלט עס געקענט אדורכגיין און ניטאמאל באמערקן.

דאס איז דאך די סיבה פארוואס מ׳טאר נישט האבן קיין שייכות מיט נייעס, און מיט אלע זאכן וואס דער בעל דבר האט אלץ צו פארקויפן פאר ערליכע אידישע קינדער, ווייל אז דו ווערסט נאר ׳זען׳ וועט דאס הארץ אנהייבן ריכטיג צו גלוסטן, און נעבעך וואס עס לאזט זיך אויס פון דעם.

אם שמוע בישן

פרקי הדרכה און סיפורים פון
אדמורי"ם ורבנים זצ"ל
לעצטנס נתפרסם געווארן

כ'דארף נישט קיין נייע פארענטשעס

הגה"ק רבי הערשעלע מקרעטשניף זצ"ל, בסעודת ר"ח סיון שנת תשס"ה - נתפרסם אין גליון "להבות אש" שבועות תשפ"ה:

כ'האב געהערט אז דער יצר הרע האט געטראפן א נייעם פאטענט צו העלפן מענטשן בטל'ען די צייט, אז ס'איז דא היינט א פלאץ וואו מ'קען הערן "רבי'שע נייעס", נייעס פון אלע רבי'ס; דער איז געפארן דא און דער איז געקומען דארט.

כ'וויל ענק זאגן, אז מ'ית'ן לערנען איין קליינע תוספות קען

מען דארף מחזיר זיין עטרה ליושנה, נישט הערן קיין נייעס ווער ס'איז געקומען און ווער ס'איז געפארן, דאס איז געמאכט געווארן פאר ליידיג-גייערס, און נישט פאר אזא איינעם וואס שפירט א טעם אין א תוספות אדער ווער ס'שפירט א טעם אין א שב"ק.

עס איז אמאל מען געוואר מער 'נייעס' וויפיל מ'הערט פון די גאנצע וועלט.

כ'פארשטיי נישט פארוואס דער בעל דבר האט געמאכט היינט אזא גאנצער ענין פון די 'בילדער', וואו מ'גייט און שטייט זעט מען בילדער פון רבי'ס, וואס וויל דער בעל דבר דערגרייכן דערמיט? זיכער האט ער דערמיט אן ענין.

געוועזן ביי א חתונה ביי מיין הייליגן זיידן (הרה"ק רבי לייזער וואלף זצ"ל), ממש אין זיינע לעצטע יארן, ווען ס'האבן זיך שוין אנגעהויבן אין אייראפע די צרות. בדרך כלל האט זיך נישט געמאכט אז איינער זאל מעיז פנים זיין און כאפן פון אים א בילד, אבער דעמאלט האט זיך יא געמאכט אזא איינער, דער פאטא-גראפירער איז געשטאנעןביים טיר פונעם יחוד-שטיבל, און פלוצים האט דער זיידע געעפנט די טיר, און געבעטן דעם פאטאגראפירער, "איך בעט דיר, מאכט נישט אומגליקליך מיינע קינדער", און הערנדיג דאס איז אים פונקט געגוג געווען.

די וועלט איז אזוי מין געפאלן, מ'הערט נישט אויף צו כאפן בילדער, און אפילו דא אין ארץ ישראל, כ'האב אמאל געמאכט א סעודת הודאה אין כפר עטה ט"ז חשון, נאך די גרויסע הצלה וואס כ'האב געהאט, ס'איז געקומען א ציבור גדול, רבנים און אדמורי"ם, אויך מיין שווער איז דארט געווען, און א חסיד'ישער בחור האט געמאכט פון אים א בילד, האט זיך מיין שווער אויפגעשטעלט, צווישן דעם גרויסן ציבור און אסאך רבנים, צוגעגאנגען צו דעם בחור וואס האט געמאכט דאס בילד, און אים דערלאנגט צו פראסקעס...

דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן שפירן דעם 'אלטן טעם' פון אידישקייט, דעם אלטן טעם פון חסידות, דעם אלטן טעם פון נקודה של אמת, פיינט צו האבן דעם שקר און אלע עניני פראפאגאנדע. אזוי ווי כ'האב געטייטשט דעם שבת 'אמת קנה ואל ימכור', מ'זאל נישט פארקויפן דעם אמת, עס איז געווען דא א געהויבענער שבת, וועט מען גיין 'פארקויפן דעם שבת' פאר די גאס, און זאגן אז ס'איז געווען א 'שבת עילאה', וכדומה די אלע עניני פראפאגאנדע. ניין, אמת קנה, קויף דעם אמת, און פארקויף עס נישט ווייטער.

ב"ה כ'האב נישט קיין געלט פאר די אלע ענינים. ס'איז געווען א געוויסע מדובר אז מ'דארף קויפן נייע "פארענטשעס". ב"ה אז מ'האט נישט געקויפט, פארוואס דארף מען קויפן נייע פארענטשעס? פארוואס איז נישט גוט די אלטע? איך וועל ענק זאגן פארוואס, ווייל מ'זעט אויף די אלע בילדער וואס ס'איז דא אין אנדערע מקומות... און ב"ה אז ביי אונז האבן די בילדער נישט גורם געווען אויסצוגעבן איבריגע הוצאות.

השי"ת שיקט אהער אידישע קינדער, זאל דער אויבערשטער העלפן אז דאס זאל ברענגען א התעלות בעבודת ה', ווער ס'ווייסט און ווער ס'איז געווען אין די פריערדיגע יארן אין כפר עטה, דארט איז נישט געווען קיין פארענטשעס, ווי אזוי ס'האט אויסגעזען א טיש פרייטאג צונאכטס. זאל דער אויבערשטער העלפן אז מ'זאל נישט נאכלויפן נאכ'ן שקר העולם, מ'זאל געדענקען פון וואו מיר שטאמען, און מ'זאל קענען מרבה זיין תורה באופן וואס אונזערע עלטערן האבן געוואלט.

א קליינער עולם איז מבלבל...

כ"ק אדמו"ר משינאווא מאנסי זצ"ל, גליון "אמרי מנחם" שבועות תשפ"ה:

דער בעלזער רב רבי יהושע'לע איז אמאל געווען אויף א שבת ביי א שמחה אין ראזוואדאוו. און דער בעלזער רב און דער ראזוואדאווער רב רבי משה'לע זענען געזעסן ביים טיש און גע'מח'ט.

דער רבי איציקל סטוטשינער איז דאך געווען א שארפער און א גרויסער קאפ, האט ער געוואלט עפעס הערן פון די צדיקים, און נישט אז א גאנצן טיש זאל זיין שטיל. דער רבי משה'לע האט געהאט א דרך, אז טאמער האט איינער גערעדט אינמיטן טיש, האט ער זיך אנגערופן: "הא, וואס רעדט מען?". אדער האט ער געזאגט: "שא, דרך ארץ פאר'ן שבת!".

האט דער רבי איציקל געמאכט די קונץ... ער האט זיך געגעבן א שטופ אריין אין איינעם דארט, און עס איז געווארן א שטיקל מהומה, האט זיך באלד דער רבי משה'לע אנגערופן: "הא, וואס רעדט מען דא?". האט רבי איציקל זיך אנגערופן: "מען זאגט דא, אז אין בעלז איז דא צוויי טויזנט אידן אויף שבועות!"

דרייט זיך אויס דער ראזוואדאווער רב צום בעלזער רב: "אמת מחותן?". זאגט דער בעלזער רב: "עה, צוויי טויזנט א גוזמא. טויזנט - אפשר".

האט זיך רבי משה'לע צוריקגעדרייט צום סטוטשינער רב און געזאגט: "אן עולם דארף מען האבן, א גרויסער עולם איז מבלבל!"

דאס איז געווען אין יענעם דור, היינט זאגט מען פארקערט: "א גרויסער עולם דארף מען האבן, א קליינער עולם איז מבלבל"...

דער ראזוואדאווער רב רבי משה'לע זצ"ל האט געזאגט: "ווען מען זאל וויסן ווי ווייט שבועות דארף מען זיין ביי א רבי'ן, וואלט נישט געבליבן קיין מנין אינדערהיים! און ווען מען זאל וויסן ווי ראש השנה דארף מען זיין אינדערהיים וואלטן די רבי'ס נישט געהאט קיין מנין".

עס ליגט מיר אין די ביינער דעם שבועות ביים קאלאשיצער רב זכרונו לברכה. איי, איז דאס געווען א יום טוב... עס איז געווען א גרויס געפארעכץ, אן ערך פון 400 אידן זענען זיך צוזאמגעפארן, און דאס זענען געווען אזעלכע אידן, ממש 'מסלתה ומשמנה' פון צאנזער און שינאווער חסידים. 400 אידן האט געהייסן א גרויס געפארעכץ. דאס ליינען איז געווען מיט 'קולות וברקים', אינמיטן ליינען פלעגט ער זיך מערערע מאל צוברומען מיט אזא תנועה פון התלהבות, ווי איינער וואס קען זיך נישט איינהאלטן דעם ברען וואס קאכט און פלאקערט אינעווייניג.

חוץ פונעם טיש פון די חסידים וואס זענען געקומען צום רב, איז געווען אין דער זייט נאך א טיש פאר ארימעלייט וועלכע זענען אריינגעקומען עסן. דער קאלאשיצער רב האט געהאט א זון, יקותיאל הי"ד, דער יונגסטער זון, ער איז געווען א תכשיט א קלוגער בחור'ל. ער האט זיך אפגעגעבן מיט זיי און געזען אז די ארימעלייט זאלן האבן צו עסן.

האב איך געזען ווי יקותיאל איז אריינגעקומען אין די קעך צו די מוטער מיט טרערן אין די אויגן, אז מען האט שוין אויסגעטיילט די יויך, און עס זענען נאך דא אידן וואס האבן נאכנישט געהאט קיין יויך, און ער האט זיי נישט וואס צו געבן.

איך בין אזוי נתפעל געווארען זענדיג אז האט ער ממש געוויינט פון צער! די מוטער האט גענומען בובעס (בעבלעך) און אריינגעגאסן הייס וואסער און געגעבן פאר יקותיאל'ן צו טיילן 'ביבעלע יויך' פאר די ארימעלייט וואס האבן נאכנישט געהאט.

דאס אהבת ישראל פון די קאלאשיצער קינדער איז געווען אין לשער.

תורת חסד על לשונם

דער יתום פון לאנדאן ביים סיום הש"ס

פארציילט דורך
הרב אברהם מרדכי מלאך שליט"א
ביים טעגליכן שיעור גמרא, פ' במדבר תשפ"ה

ס'איז דא א געגנט אין ארץ ישראל וואס הייסט "מעלה אדומים". דארט איז דא אן ערליכע קהלה פון ערליכע אידן. ס'איז א מעשה וואס גייט צוריק 20 יאר, אדער אפילו וויינעגער. איז געווען דארט א מגי"ש וואס האט פארגעלערנט יעדן טאג אין ביהמ"ד, און ב"ה דער אויבערשטער האט געהאלפן נאך אזויפיל יאר לערנען האט מען געענדיגט ש"ס.

איז געווען דארט א איד א בן שמונים, וואס האט זיך ארייגעלייגט אינעם סוגיא פון "סיום הש"ס", ער האט געדינגען א זאל, ער האט גערופן כל מיני רבנים, און ס'איז געווען פלא והפלא ווי ער האט מצליח געווען צו רופן זייער חשוב'ע רבנים, וביניהם, דער גאב"ד פון ירושלים הגה"ק רבי יצחק טובי' ווייס זצ"ל איז אראפגעקומען צו דעם סיום הש"ס.

פארשטייט זיך ס'איז געווען א שיינע חגיגה, מ'האט מכבד געווען צו רעדן דעם און יענעם, און אינמיטן רופט זיך אן דער עלטערער איד, ער וויל אויך רעדן. און ער הייבט אן פארציילן זיין היסטאריע.

איך בין געבוירן געווארן אין וויען, אביסל מער ווי 80 יאר צוריק, כ'האב געלעבט זייער א געשמאקע לעבן, א ווארעמע טאמע מאמע און געשוויסטער, און ערגעץ האט אנגעהויבן שמעקן אין די לופט מלחמה, היטלער ימ"ש איז ארויף אויפ'ן טראן, מענטשן האבן זיך אויסגעלאכט, אבער מיין טאטע האט עס יא גענומען זייער ערנסט, ס'איז א צרה צרורה וואס שוועבט אין די לופט, כ'האב געשפירט אינדערהיים די אנגעצויגנקייט.

ויהי היום איז אריבערגעקומען צו אונז א מענטש, און דער טאטע מיט די מאמע שמועסן מיט דעם מענטש, און כ'הער זיי רעדן וועגן מיר, מיין נאמען ווערט דערמאנט איינמאל און נאכאמאל. כ'האב נישט געקענט איינשלאפן, ביז אינדערפרי האב איך ענדליך צוגעמאכט די אויג, אבער נאך אביסל בין איך שוין אויפגעשטאנען, און כ'זע מיין מאמע שטייט ביי מיין בעט און זי וויינט, כ'האב א רענצל נעבן

מיין בעט, אלע מיינע מלבושים ליגן דארט.

איך פרעג מיין מאמע, וואס גייט פאר? זאגט זי איך ווין פאר דיר, ס'איז דא 'קינדער טראנספארט', אונז האמיר דיר ערלעדיגט אז דו זאלסט קענען זיין אויף דעם טראנספארט, און דו פארסט קיין לאנדאן.

איך בין געווען א קליין יונגל, איך געדענק אז די געזעגענונג איז געווען זייער שווער פאר מיין טאטע-מאמע, אבער כ'געדענק נישט צופיל פרטים פון דעם, ווייל כ'האב פרובירט אין משך מיין לעבן צו פארגעסן דעם מעמד, ווייל זייט דעמאלט האב איך נישט געזען מיינע עלטערן, ביידע זענען נעבעך אומגעקומען אין אוישוויץ הי"ד.

כ'בין אנגעקומען אין לאנדאן, און כ'זע מיר איינער אליינס זיך דרייען אויף די גאסן. כ'האב באשלאסן איין זאך, אזוי וועל איך ווערן דעפרעסט, איך מוז זיך אריינזעצן אין א ישיבה.

אין יענע יארן איז געווען די באקאנטע ישיבה פונעם גאון הרב שניידער זצ"ל, דער תלמיד פונעם חפץ חיים. הרב שניידער האט מיר אויפגענומען אויף א פארהער, כ'בין געזעסן ביי דעם פארהער א האלבע שעה און נישט ארויסגערעדט קיין ווארט, כ'האב גארנישט געקענט.

הרב שניידער האט מיר ניטאמאל געדארפט זאגן אז כ'קען נישט. כ'האב בעסער געוואוסט פון אים וויפיל כ'קען נישט... א' ב' האב איך געקענט, נישט מער פון דעם. און איך ווארט הרב שניידער זאל זאגן 'מיין טייער קינד, לחיים ולשלום, האסט פריער געזען דעם בנין פונדרויסן, אפשר זאלסטו עס זען נאכאמאל'...

אבער למעשה הרב שניידער זאגט מיר: מיין טייער קינד, ביזט

דא איינער אליינס, קענסט בלייבן אין ישיבה!

פרעג איך, רבי אבער כ'קען גארנישט. נישט קיין פראבלעם, דריי דיר כאטש דא, אמאל קען זיך מאכן א גוטער בחור זאל זיך מיען צו לערנען מיט דיר אביסל, אויך עפעס.

קיין גרויסער ביישן בין איך נישט געווען, און כ'האב אנגעהויבן גיין צו בחורים פרעגן, 'קענסט אפשר לערנען מיט מיר פאר פינף מינוט?' און ווער ס'האט אנגעהויבן לערנען מיט מיר האט געזען, טו מיר א טובה, דער דארף האבן א ספעציעלער מומחה. ס'האט אנגעהויבן ווערן עמטליך אז קיינער קוקט מיר נישט אן.

איין טאג בין איך געזעצן אזוי אליינס, און א בחור קומט צו צו מיר, ער זאגט מיר 'צדיק'ל פארוואס וויינסטו?' און איך זאג אים אז קיינער וויל נישט לערנען מיט מיר, און כ'האב שוין געווארט דער בחור זאל מיר זאגן, שעפעלע, האב נישט קיין מורא ס'וועט זיין גוט, חיזוק, און גיין ווייטער.

זאגט ער מיר זאג נאר, וויפיל קלערסטו וואלט דיר צופרידן געמאכט אז א בחור קומט לערנען מיט דיר? זאג איך אים, כאטשיג א האלבע שעה א טאג.

זאגט ער מיר, 'איך נעם מיך אונטער צו לערנען יעדן טאג א שעה א האלב, איך האב א חברותא וואס איך וועל אים בעטן אויך צו לערנען מיט דיר אנדערהאלבע שעה, אזוי אז "דריי שעה" איז מסודר.

דער בחור'ל האט זיך געזעצט לערנען מיט מיר, נאך אנדערהאלבע שעה איז געווען א הפסקה, און נאכדעם איז געקומען זיין חברותא, נאך א שעה א האלב. יעדן טאג אזוי.

כ'האב זיי

אנגעהויבן נאכקוקן, און כ׳האב געזען אז מ׳רעדט דא פון די חשוב׳סטע בחורים פון ישיבה. כ׳האב געשפירט אזוי שלעכט אז כ׳נעם זיי צו א שעה א האלב יעדן טאג, זיי וועלן נישט קענען אויסשטייגן וויפיל זיי וואלט געקענט.

אבער זיי האבן נישט אויפגעגעבן אויף מיר, געלערנט און געלערנט, און אריינגעגעבן אין מיר א געשמאק אין לערנען. אז איך קען היינט דא שטיין ביי א סיום הש״ס און זאגן אויף זיך אז כ׳האב פארשטאנען יעדן בלאט אין ש״ס, איז זיי צו פארדאנקען! ממילא האב איך באשלאסן דא ביים סיום הש״ס צו פארדאנקען יענע צוויי בחורים, די חברותא פון 50-60 יאר צוריק, וואס זיי האבן דעמאלט געטון מיט מיר.

און ער ענדיגט צו מיט א סורפרייז: און ענק ווילן וויסן וואספארא עמי הארצים ס׳איז געוואקסן פון די צוויי בחורים וואס האבן געלערנט מיט מיר א גאנצע צייט? איינער פון די צוויי זיצט דא יעצט, דער ירושלימ׳ער רב, רבי יצחק טובי׳ ווייס! וואס זיצט דא יעצט, און דער אנדערער, כ׳האב אים גערופן, אבער ער האט נישט געהאט קיין כח צו קומען, ער איז רבי משה שטערנבוך, דער היינטיגער ירושלימ׳ער רב!

רבותי, די זענען געווען די צוויי בחור׳לעך אין רבי משה שניידער׳ס ישיבה, נו, ס׳פעלט זיי עפעס, ס׳פעלט פון הרב שטערנבוך היינט ידיעות אין תורה ווייל ער האט דעמאלט אוועקגעגעבן א שעה א האלב פאר א בחור. לכאורה נישט, ער האט נאר צובאקומען מער.

טון מיט א צווייטן קען נישט שאדטן, ס׳איז כדאי פאר בחורים צו וויסן, פאר יונגעלייט צו וויסן, פאר יעדן איינעם, אז דער רבוש״ע איז דיר חונן מיט ידיעות בתורה, אדער מיט געוויסע כשרונות, אדער מיט געלט, ס׳איז נישט געמאכט צו האלטן פאר זיך, נאר צו קענען געבן ווייטער פאר אנדערע.

דרשה נפלאה

אפהאנדלונג איבער די שערורי' פון
סטענסיל ספר תורה

דורכ'ן ידען נפלא
הרה"ג ר' **שלום שרגא פאפלאנאש** שליט"א

ביי סעודת הכנסת ס"ת ע"י הרה"ח ר' יצחק משה זיכערמאן הי"ו, סיון תשפ"ה

מ'קוקט נישט 'נגעים'

דער מנהג איז געווען אלע דורות אז איינער וואס האט אריינגעגעבן א נייע ספר תורה האט מען געליינט יענע וואך שבת אין די נייע ספר תורה. דער מנהג איז אראפ ווייל אמאל פלעגט מען מאכן הכנסת ספר תורה שבת, מ'האט אלעס געקאכט און צוגעגרייט, מ'האט נישט געהאט קיין פריזשידערס וואו צו לייגן די עסן און דערצו זענען מענטשן געקומען פון דער ווייט, למעשה ווען עס איז געקומען צו ליינען אין תורה, איז די בושות געווען גרויס ווען זיי זענען געוואויר געווארן אז די ס"ת איז פסול, מ'האט אנגעהויבן ליינען, דא האט געפעלט א אות, דא האט געפעלט א ווארט.

אין ספר "נשאל דוד" דערציילט ער אז אין פראג האט דער ראש הקהל אמאל אריינגעגעבן א ספר תורה, טאקע אום שבת, און ווען ס'איז געקומען צום ליינען האט מען געטראפן א טעות, עס איז געשטאנען דאס ווארט "פוטיפרע" צוטיילט, "פוטי" אויף איין שורה און "פרע" אויף א צווייטע שורה, עס איז געווען א מחלוקת צו פוטיפרע איז איין ווארט אדער צוויי ווערטער, עס איז נישט געווען א וועג ארויס און די בושות איז געווען גרויס. מ'האט געמוזט פארמאכן די ספר תורה און קענסלען דעם גאנצן מעמד...

פאר די סיבה איז געקומען א גרויסער דרשן אין פראג, ער האט געהייסן ר' בנימין דרשן, ער האט געמאכט א ספר "עיר בנימין", און ער שרייבט אזוי אין זיין ספר. א ספר תורה וואס מ'האט געליינט אין טאג פון די הכנסת ספר תורה, און מ'טרעפט א טעות אין דעם, מעג מען ליינען ווייטער! ווייל א ספר תורה האט א דין פון א חתן וכלה ביום חתונתם, און ביי א חתן קוקט מען נישט קיין נגעים, ממילא, קוקט מען נישט קיין פעלער אין א ספר תורה.

איז טייטש אז אינעם טאג פון די הכנסת ספר תורה באקומט מען א בלענק טשעק אז אפילו עס איז דא גרייזן אין די ספר תורה קוקט מען נישט דערויף און די ספר תורה איז כשר.

דער שדי חמד ראטעוועט דעם מצב

ווען דער חיד"א האט געזען דעם ספר 220 יאר שפעטער, שרייבט ער דערויף אז ער פארשטייט עס נישט, אמת ביי א חתן קוקט מען נישט זיינע נגעים און עס זענען טהור, און די סיבה דערפאר איז, וויבאלד דער כהן קוקט עס נישט, און ווילאנג א כהן קוקט נישט א נגע, איז עס נישט טמא, אבער ביי א ספר תורה זעסטו דאך דעם טעות קלאר און אפן, וואס איז שייך צו זאגן דערביי אז מען זאל נישט קוקן?

שפעטער קומט צו גיין דער "שדי חמד" וואס ער איז געווען רב אין קריימיע וואס איז היינט "קריים", אונטער אוקריינע, דארט איז געווען אן אויסמיש פון האלב אשכנזים האלב ספרדים/טערקישע. דער ראש הקהל האט אריינגעגעבן א ספר תורה, מ'האט אנגעהויבן ליינען און מ'האט געטראפן א טעות אין די וואכעדיגע סדרה. מ'האט געזאגט פאר'ן שדי חמד אז ער זאל קומען זען דעם טעות, דער שדי חמד האט דאך געהאט א מאשין קאפ, און פון זיין פלאץ ביז די בימה האט ער געמאכט אזא חשבון:

אויב מ'וועט טרעפן א טעות אין די ספר תורה איז דאך צרות, מ'קען דאך אבער נוצן די עצה פונעם עיר בנימין אז אינעם ערשטן טאג איז נישט דא קיין טעותים, אבער דער חיד"א האט דאך געזאגט אז ס'איז נישט קיין ריכטיגער פסק, וועגן מ'האט דאך שוין געזען, ממילא אויב איך וועל יעצט גיין קוקן האב איך נאר ערגער געמאכט, איז ער צוריק געגאנגען צו זיין פלאץ און ער האט געזאגט" ליינטס ווייטער!"

אין איין סקונדע האט ער געמאכט די גאנצע חשבון. אזוי שרייבט ער אין זיין ספר "מכתב לחזקיהו", ער האט געוואלט ראטעווען דעם ראש הקהל פון בושות, (אדער אז ער וועט געבן ווייניגער געלט פאר די מוסדות, אדער צוליב אן אנדערן חשבון...)

טאקע ווי א 'חתונה'

בשנת תשכ"ב איז געווען אן ענליכע מעשה. דאס פארציילט דער בעל "בצל החכמה" וואס ער איז געווען רב אין מעלבורן אויסטראליע, דער ראש הקהל האט אריינגעגעבן א ס"ת אינמיטן וואך, מ'האט אנגעהויבן ליינען און מ'זעט עס פעלט אותיות, מען האט מורא געהאט אז עס וועט זיין בושות וחרפות האט ער זיך גלייך דערמאנט פון די גאנצע פריערדיגע מעשה פונעם שדי חמד, און ער האט אויך אזוי געטון, ער האט נישט געקוקט אויף די טעותים.

קומט אויס אז דער טאג פון הכנסת ספר תורה איז אזוי גרויס אז דער וואס האט אריינגעגעבן די ספר תורה האט א דין פון א 'חתן', און די ספר תורה איז די 'כלה' און מ'קוקט נישט קיין נגעים - אין אונזער פאל, פסולים.

מערקבארע חילוק ביים מ"ם וסמ"ך וואו די טינט איז א חלק ביים רעכטן זייט איז דינער און אן אנדערער קאליר, א קלארער באוויז אז דאס איז געמאכט געווארן דורך א סטענסיל!

טאקע דערפאר שטייט אין קובץ "המאסף" שנת תרס"ו פון הגאון ר' יוסף שווארץ ז"ל ער האט געפרעגט פארשידענע רבנים פארוואס עס איז דער מנהג ישראל אז מ'געבט אריין א ספר תורה "לעילוי נשמת", און מען טרעפט

נישט דעם ענין ביי אנדערע מצוות.

האבן זיי געענטפערט דערויף, אז דאס איז צוליב דעם ווייל א טאג פון א הכנסת ספר תורה האט א דין פון א חתונה, און ביי א חתונה האבן מיר דאך דעם חידוש פון זוה"ק פר' פנחס אז די נשמות קומען אראפ פון עולם העליון זיך מיט פרייען מיט די שמחה, וועגן דעם מאכט מען א הכנסת ספר תורה וואס איז אזוי ווי א חתונה וואס די עלטערן קומען אראפ. עס ווערט א שמחה אויף די וועלט און אויף יענע וועלט.

עס האט נישט די קדושם השם

יעצט לאמיר צוגיין צו נאך אן אינטערעסאנטער ענין.

עס איז דא א תשובה פון "חתם סופר" וואס רעדט ארום איבער די שיטה אז משה רבינו אוועק שבת ז' אדר, איז באקאנט די קשיא פון תוספות, אויב אזוי וויאזוי האט משה רבינו געקענט שרייבן א ספר תורה שבת? דער שלה"ק ענטפערט אז ער האט געהאט א שם וואס דורך דעם האט די פעדער אליינס אלעס אפגעשריבן. אבער דער חתם סופר מוטשעט זיך מיט דעם, ווייל מיר ווייסן דאך אז א ספר תורה דארף א ילוד אשה שרייבן.

אין שו"ת "יהודה יעלה" שרייבט הגאון ר' יהודה אסאד זצ"ל אז ער קען א רב וואס האט געהייסן ר' עקיבא סודיצער, וואס ער האט מחליט געווען אז ער גייט שרייבן א ספר תורה אליין מיט זיין אייגענע האנט שריפט, און פאר יעדע שם וועט ער גיין אין מקוה, אזוי ווי עס פאסט. די ס"ת איז געליגן אין פאליש, און צווישן מנחה מעריב איז דער רב צוגעגאנגען און געשריבן אפאר שורות. אזוי איז געווען א לאנגע צייט און יעדע אות האט ער געשריבן מיט א מורא'דיגע רואיגקייט בקדושה ובטהרה - נאכ'ן לערנען רש"י אויף דעם ווארט.

איז געווען א מחוצף וואס ער האט געזען ווי דער רב שרייבט יעדן טאג אפאר ווערטער מיט אזא ערנסטקייט, האט ער איינמאל אינמיטן פרשת לך לך געשריבן צוויי שורות. דער פראבלעם איז געווען אז יענער האט געשריבן טעותים, און נאך א גרעסערע פראבלעם, צווישן די צוויי שורות איז געווען א שם, און דאס קען מען נישט אויסמעקן.

כדי דאס צו פאררעכטן האט מען געדארפט טוישן א גאנצע יריעה, וואס דער רב האט געארבעט אויף דעם וואכן לאנג ווארט-ביי-ווארט מיט א רואיגקייט, און וויאזוי קען מען דאס פאררעכטן? שרייבט דארט דער יהודה יעלה אזוי.

"איך האב נישט קיין ספק אז מ'מעג אויסמעקן דעם שם! ווייל כדי א שם זאל זיין הייליג דארף זיין דערצו א כוונה, ווען א איד שרייבט עס בקדושה ובטהרה, דאן גייט אריין א קדושה אין דעם שם, אבער ביי אונזער מעשה אז עס איז געקומען דער מחוצף, און געשריבן די צוויי שורות, דאס איז א סימן אז ער האט נישט געטראכט פונעם אויבערשטן דעמאלט, ווייל אויב ער וואלט געטראכט פון בורא עולם איין מינוט וואלט ער די זאך נישט געטון".

איי מ'טאר דאך נישט אויסמעקן א שם אפילו וואס מ'האט עס געשריבן אן כוונה? ארבעט ער דארט שוין ארום אז מ'קען עס מאכן מיט א תינוק וכו' וכו', אבער קדושת השם איז נישטא דא.

פסול אפילו דורך א מלאך!

א פלא פון א זאך שרייבט בוטשאטש'ער רב, אז אפילו ווען א "מלאך" זאל אראפ פון יענע וועלט צו שרייבן א ס"ת וועט עס אויך זיין פסול! טראצדעם אז זיי האבן אינזינען דעם אויבערשטן, ווייל דאס וואס מ'קען מקדש זיין שם שמים דאס איז נאר פאר א מענטש וואס איז אויף די וועלט, א בשר ודם.

וואס איז פשט פון דעם? זאגט דער "דבר שמואל" (אבוהב - ער איז געווען אין די צייט פון די שפאנישע אינקוויזיציע) אין א תשובה אזוי, וואס איז טייטש פון מקדש זיין א שם, עס קומט א איד אין יאר תשפ"ה, א קרוץ מחומר אין די צייט וואס די הסתר פנים איז גרויס, ער נעמט א פעדער און ער זאגט "איך גיי יעצט מקדש זיין שם שמים", איז ער מגלה אז עס איז

דא א באשעפער אויף דער וועלט, דאס מאכט די קדושה.

אבער א מלאך וואס זעט דעם אויבערשטן אייביג, ער דארף זיך בכלל נישט אפרייסן פון תענוגי עולם הזה בכדי אריינצולייגן קדושת השם אין די ס"ת, ווייל דעם האט עס נישט קיין קדושה.

דאס איז א זאך וואס עס איז געזאגט געווארן אויף אלע מצוות און מעש"ט בכלל וויאזוי א איד דארף עס אנקוקן.

א ספר תורה פאר 7-8 אלפים

די לעצטע יארן איז געווארן א מהפיכה ווען עס איז ארויסגעקומען אן ערפינדונג וויאזוי מ'קען מאכן אז א ס"ת זאל קאסטן נישט מער ווי 7-8 טויזנט דאלאר.

עס ארבעט מיט א 'סטענסיל', א סטענסיל וואס טינט גייט נישט דורך, אבער וואו עס איז דא די לאך פון די ווערטער גייט עס יא אדורך, אזוי ווי א געוועהנליכע סטענסיל. מ'נעמט קלף און מ'לייגט עס אונטער פון די אנדערע זייט, נאכדעם גיסט מען ארויף טינט אויפ'ן סטענסיל, יעצט נעמט מען דעם ראבער און מ'מאכט ווי א 'ספאנזשע' אין ארץ ישראל, מ'שמירט די טינט פון אויבן אראפ, וואו ס'איז דא ליידיג גייט אדורך די טינט, און עס קומט ארויס א ערליכע קלף.

אויב וויל איך מאכן בעסער דעם מצב, וועל איך נישט מאכן אז די סטענסיל זאל זיין אויסגעשניצט פון אותיות וואס איז דא אין

קאמפיוטער, ווייל דאן וועט מען זען אז עס איז נישט אריגינעל, וועל איך נעמען א אמת'ע קאפיע פון א ס"ת און ארויף לייגן די קאפיע אויף דעם סטענסיל.

'פארבן' א גאנצע ס"ת אין 25 מינוט

ס"ה דארף איך האבן 250 פון יעדע פרעים, יעדע פרעים קאסט בערך 6 דאלאר, איך דארף דינגען בחורים בין הזמנים פאר 5 דאלאר א שעה וואס זיי דארפן גארנישט קענען, און זיי וועלן אונטער לייגן די קלף און זאגן 'לשם מצות ס"ת', זיי וועלן ווישן די טינט פון אויבן אראפ, אין א סעקונדע קען מען מאכן א גאנצן עמוד, א גאנצע ס"ת אין 25 מינוט!

אויב האט מען די ריכטיגע ארבעט-קראפט קען מען עס מסדר זיין, און ס'וועט קאסטן א ספר תורה נישט מער פון 7-8 טויזנט דאלאר. דער קלף אליין וועט קאסטן 5 טויזנט, און אלעס ווייטער דארף קאסטן איז שוין אונטער 3 אלפים.

איין פראבלעם איז דא אז עס דארף דאך זיין 'כסדרן', אבער דאס איז נישט דער פראבלעם, ווייל א ס"ת דארף נישט זיין כסדרן. די שמות דארף דאך אבער יא זיין כסדרן. געטס א קוק אויפ'ן סטענסיל וואס כ'האב דא, אין דעם סטענסיל איז נישטא קיין שמות, איבעראל וואו עס איז דא א שם איז נישטא קיין לאך פאר די פעינט אריבערצוגיין, און דער סיסטעם ארבעט אזוי.

ווען מען ענדיגט אנפעינטן אלע סטענסלעך דארף מען איבערשרייבן

א גאנטע בילד פון איינע פון די סארט סטענסילס מיט וואס די פעלשער באנוצן זיך

אלע שמות אין א סדר, און אזוי איז דאס כסדרן, און איבעראל וואו עס איז דא א מחלוקת הפוסקים צי די שם איז א שם קודש אדער א שם חול, האבן מיר אויך מחמיר געווען און נישט געלייגט דעם שם, אזוי אז 'אלע' שמות שרייבט מען מיט די הענט.

וואס קען זיין מיט דעם שלעכט? דאס איז דאך לכאורה ממש א מחי'.

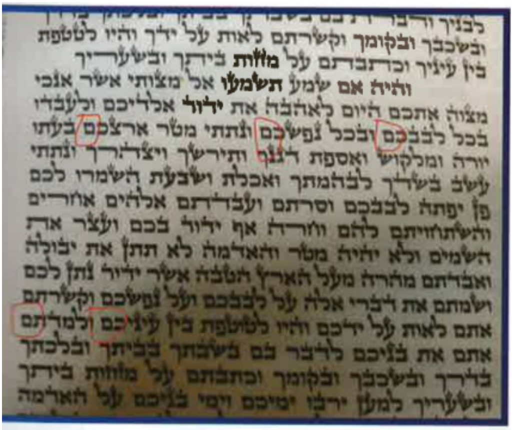
לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך
ובשכבך ובקומך וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת
בין עיניך וכתבתם על מזזות ביתך ובשעריך
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי אשר אנכי
מצוה אתכם היום לאהבה את ידו״ד אלהיכם ולעבדו
בכל לבבכם ובכל נפשכם ונתתי מטר ארצכם בעתו
יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך ונתתי
עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת השמרו לכם
פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים
והשתחויתם להם וחרה אף ידו״ד בכם ועצר את
השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה
ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר ידו״ד נתן לכם
ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם
אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם ולמדתם
אתם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך
בדרך ובשכבך ובקומך וכתבתם על מזוזות ביתך
ובשעריך למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה

א בליק אויף די מזוזה ווי מען קען זעהן די אלע מ"ם'ס וואס דער סופר האט משלים געווען....

סטענסיל אויף די לענג, פון אויבן אראפ, שרייבסטו קודם אלע יוד'לעך, ס'איז דאך די קלענסטע אות, און ס'ווערט געענדיגט שרייבן נאך איידער אלע אנדערע אותיות פריער אין שורה.

און אויב מ'וועט גיין און די ברייט פונעם פעידזש, ווערט דאך קודם געשריבן אנהייב פון אלע שורות, און עס איז נישט כסדרן.

וועגן דעם זענען אלע רבנים ארויס קעגן דעם אז שרייבן א מזוזה מיט א סטענסיל איז אן איסור גמור.

פסול'ע מזוזות

פאר צווי יאר צוריק איז מען אויפגעקומען מיט די זאך און מ'האט געמאכט מיט דעם מזוזות, און עס איז א נארמאלע זאך ביז היינט, איידער אידן גייען קויפן מזוזות און זיי ווייסן נישט אז עס איז געמאכט אויף דעם אופן.

די חברה זענען זייער קלוג, זיי מאכן נישט נאר איין סארט סטענסיל, זיין מאכן 7 סטענסילער וואס זענען קאפיעס פון עכטע מזוזות, און זיי שטעלן אויס די מזוזות איינס אונטער די צווייטע אין א רייע, אזוי אז ווען מ'קוקט די מזוזות כאפט מען נישט אז ס'איז א קאפיע, ווייל יעדע מזוזה קוקט אויס אנדערש.

ממילא אויב מ'וויל קוקן א מזוזה, כ'האב דא א פעקל מזוזות, נעמט ארויס א מזוזה און קוקט איבער אין די גאנצע פעקל וואו איז די קאפיע פון די מזוזה, מ'קען עס נישט גרינג כאפן ווייל עס קוקט אויס געשריבן געהעריג.

א מזוזה וואס ווערט געשריבן אזוי איז זיכער פסול, ווייל א מזוזה דארף ווערן געשריבן כסדרן, אלעס, נישט נאר די שמות, און אויב מ'מאכט ווי מיר האבן געזאגט, איז דאס נישט כסדרן, ווייל ממה נפשך, אויב דו שמירסט דעם

אידישקייט איז נישט 'אינסטענט'

אבער אונזער שאלה איז אויף א ספר תורה וואס דו מאכסט מיט א סטענסיל, און דו ביזט משלים נאכדעם די שמות, אדער למשל א מגילה וואס האט נישט קיין שמות און עס דארף נישט זיין כסדרן, די שאלה איז צי עס הייסט געשריבן? לכאורה, פארוואס נישט.

למשל מען איז מכבד א איד צו שרייבן אן אות אין א ספר תורה און ער וויל מחבר זיין די אויבערשטע חלק פון די אות ל' דורכ'ן נוצן א קרעדיט קארטל צו מאכן א גלייכע שטריך וועט עס דען נישט זיין כשר? אוודאי יא, אויב אזוי, אן וואס איז א חילוק צי ער מאכט מיט א ראלער איין אות, אדער מיט די פאטענט פון א סטענסיל וואס האט מערערע ראלער'ס...

מורי ורבותי די פראבלעם איז א השקפה'דיגער וואס דער חוות יאיר איז דאס מסביר, און מיט דעם זענען אונז אויפגעוואקסן.

ווייל באמת איז דאך אינטערעסאנט אז פארוואס איז א ס״ת הייליג? עס קומט דאך פון א בהמה, נאר די תירוץ איז אז עס קומט א איד און הייבט אן צו שרייבן א יו״ד א וא״ו ער איז דערמיט מושך די אורות העליונים מיט א יגיעה עצומה, דורכדעם קומט אראפ א קדושה.

אידישקייט איז נישט קיין 'אינסטענט' זאך, ווי אינסטענט קאמפאט און אינסטענט זופ, קדושה וטהרה קען נישט זיין פון זיך אליין, מען דארף אויף דעם אן עבודה רבה, מען קען נישט אנשטעלן אז די קדושת ספר תורה זאל ווערן דורך דעם וואס עס קומט א בר מצוה בחור'ל מיט א ראבער און שמירט ארויף און אראפ.

אויף יעדע אות דארף מען זיך פלאגן, אויף יעדן תג וקוץ, נאך אביסל מסירת נפש און נאך אביסל מסירת נפש, נאר אזוי איז דא א מהלך עס זאל אראפקומען קדושת ספר תורה.

איר קענט אריין קוקן און תשובת חוות יאיר סימן קפ״ד איבער דעם נושא, ענדיגט ער צו אזוי, אז די חשיבות וויאזוי אידישע קינדער קענען מאכן א ס״ת, דאס איז נאר די פלאג וואס מ'לייגט אריין אין דעם, דאס מסירת נפש וואס איז געווען אין פריערדיגע דורות דאס פלאנצט מען איבער.

די אריגינעלע תורה

אזוי ווי עס שטייט פון חת״ס אז די תכלית פון די גאנצע פומבי וואס מען מאכט ביי א הכנסת ספר תורה איז בכדי עס זאל זיין "ולמדה את בני ישראל" - אז די קינדער אייניקלעך, און אור אייניקלעך זאלן געדענקען ווי שטארק האט זיך מיין טאטע געפרייט ווען ער האט געענדיגט שרייבן א ס״ת, מען האט איבערגעדרייט די גאנצע שטאט דערפאר.

דער "שרייב"? "פעלשעריי" טישל פונעם סטענסיל סופר, מערקט ווי דער טישל האט נאך זאכן אויסער א פעדער און טינט....

אזוי ווי דער וויגד יעקב זאגט: עס שטייט נישט קיין מקור אז מ'דארף מאכן א הכנסת ספר תורה, נאר דער טעם איז אז מ'זאל נישט מיינען אז אונז זענען נאך ביי א מצב וואס די תורה איז געגעבן געווארן בכפיה, די שמחה ביי הכנסת ספר תורה ווייזט אז ווען בין איך פרייליך? ווען איך האב געענדיגט א ספר תורה מיט יגיעה רבה און איך האב אריינגעלייגט א קדושה אין יעדע שם עקסטער, דאס האט א קדושה וואס גייט אריין אין די קינדער עד סוף כל הדורות.

אין יסוד ושורש העבודה שטייט אז איינער וואס מאכט א הכנסת ספר תורה איז דא א סגולה פון אריכות ימים, אסאך פרעגן וואו איז די מקור פון די סגולה? אבער דא איז יא דא א מקור, אז אויב מ'געבט אריין א ס״ת לע״נ די עלטערן איז דאך א בחינה פון 'מכבדו במותו' און כיבוד אב האט דאך די באקאנטע הבטחה פון אריכות ימים ווי עס שטייט אין פסוק למען יאריכון ימיך.

עס איז דא א אינטערעסאנטע זאך וואס שטייט אין חתם סופר, עס איז באקאנט אז יעדע זאך אין די וועלט טוישט זיך, א הכנסת ספר תורה היינט צוטאגס איז מיט א טראק און מיט א וואן-מען-בענד, פאר 100 יאר צוריק איז עס געפארן מיט א פערד-און-וואגן מיט א טרומפייטער פון פארנט, 1,000 יאר צוריק איז עס געווען מיט עפעס אן אלטן פויק מיט א קעמל-און-אייזל, יעדע 50 יאר טוישט זיך די ציור ווי עס קוקט אויס א הכנסת ספר תורה.

אבער די איינציגסטע זאך וואס טוישט זיך נישט ביי א הכנסת ספר תורה, דאס איז וואס עס שטייט אין די תורה אליינס, דאס איז עפעס וואס עס בלייבט, און מען איז דאס נישט משנה קיין זיז כל שהוא, קיין שום תג און קיין שום קוצה של י'.

אסיפה

געקליבענע סיפורים און געשעענישן געזאמלט פון די היימישע ליניעס און גליונות

בענטשן אידן 'באהבה'

הרה"ח ר' אברהם ישעי' קליין הי"ו, גליון "חלקינו בתורתך" פר' נשא תשפ"ה:

כ'האב געהערט פון מיין פלומעניק האברך החשוב ר' יואל (ברא"י) לאנדא הי"ו, וואס האט אלס בחור געלערנט אין די בארימטע ישיבה "מתיבתא" אין לאנדאן, איז געווען שבועות צופרי פאר'ן דאווענען א שמועס צווישן די בחורים און מגידי שיעור, צי מ'זאל זינגען ביי "אהבה רבה" כמנהג חסידי סאטמאר, אדער נישט.

רוב בחורים זענען געווען סאטמארע, האבן זייער שטארק געוואלט זינגען, אבער דער ראש ישיבה, הגה"צ ר' צבי הכהן דיאמאנט זצ"ל, האט געזאגט אז בעצם האט ער נישט קיין שום קעגנערשאפט צו זינגען ביי אהבה רבה, אבער היות דער מנהג המקום דא איז אז מ'זינגט נישט, זאל מען נישט טוישן, און מ'וועט זאגן אהבה רבה אן א ניגון.

די החלטה איז געווען קלאר, אבער ווען ס'איז געקומען למעשה האבן די בחורים זיך נישט געקענט איינהאלטן, זיי האבן נאך קיינמאל נישט געהאט אזאנס, א שבעות'דיגע דאווענען אן זינגען 'אהבה רבה'... האט מען זיך מורה היתר געווען און יא געזינגען מיט גרויס התרוממות און השתפכות הנפש.

ווען ס'איז געקומען פאר'ן ליינען, האט דער ראש ישיבה פארלאזט די בחורים, און זיך אוועקגעגאנגען, און צוריקגעקומען הערשט נאך מוסף. די בחורים האבן אים געפרעגט מיט וואונדער, פארוואס ער האט זיי איבערגעלאזט אינמיטן דאווענען, און וואו איז ער געגאנגען?

האט ער זיי געזאגט אזוי. אזוי ווי מ'האט נישט געפאלגט זיין הוראה, וואס ער האט זיי געגעבן פאר'ן דאווענען, האט ער מרגיש געווען א פאראיבל אין הארץ אויף די בחורים, אז מ'האט געטון א מעשה עזות וחוצפה, און אין אזא מצב, האט ער געשפירט אז ער איז נישט מסוגל זיי צו בענטשן מיט "ברכת כהנים" באופן פון "לברך את עמו ישראל 'באהבה'", און ס'איז גאר א גרויסע סכנה זיי צו בענטשן אין אזא מצב, דעריבער איז ער אריבער צו אן אנדערן ביהמ"ד, און דארט פארענדיגט דאס דאווענען און גע'דוכנ'ט כדת וכהלכה.

עצה טובה קמ"ל

פון גליון "באלעבאטיש" במדבר תשפ"ה:

כ'האב אמאל געפרעגט פון הרה"ח ר' מענדל פעלבערבוים ז"ל וואס זיין מיינונג איז איבער א געוויסע קהילה, אויב ער האלט פון זייער מהלך או"ו. האט ר' מענדיל געענטפערט קורץ: "כ'בין נאכנישט פארטיג מיט מיר, אז כ'זאל שוין קענען זיין פארנומען מיט אנדערע...."

כ'האב הנאה געהאט צו הערן דער נוסח, ווייל איך נוץ אויך דער מהלך, און ס'ארבעט זייער פיין. כ'האב לעצטנס געהאט וואס איינער איז געקומען רעדן עפעס פון א צווייטנ'ס עוולות, האב איך אים געזאגט: "איך האב

אזויפל אייגענע פראבלעמען, איך קען זיך נאכנישט זארגן פאר יענעם".

דער איד לאזט נישט נאך, און פראבירט נאכאמאל. איך האב נאכמער געקרעכצט: "הלואי בין איך פארטיג מיט מיר... כ'האב אזויפיל אייגענע זאכן..."

ס'איז זייער א שיינע וועג פון זיך ארויסדרייען פון רעדן לשון הרע...

שינוי לטובה

אקטועלע מעלדונג דורך ביד"ץ מחזיקי הדת אנטווערפן, סיון תשפ"ה:

אין ליכט פון די התעוררות איבער די הארבע עניני ריבית, איז אין די לעצטערע טעג אנגעפרעגט געווארן פילע צענדליגער סארט שאלת בעניני ריבית.

א) איבער דעם וואס אסאך פרעגן איבער די רעקלאמעס דורכ'ן ספרים-געשעפט תפארת, איבער'ן איינהאנדלען א "חתן-ש"ס" - לויט די הוראות און הדרכות הרבנים האבן די געשעפט אייגנטומער געטוישט דעם צוגאנג פון די מכירה, כדי מ'זאל נישט געשטרויכלט ווערן אין איסור ריבית, ותשחח"ל.

ב) לויט ווי מיר האבן זיך איבערצייגט זענען פאראן יונגעלייט און בעלי בתים וואס נעמען ארויס א הלואה פונעם באנק אויף א צווייטנ'ס נאמען, און ס'איז דא דערין אן איסור ריבית מן התורה. דעריבער זאל יעדער וואס האט עס שוין געטון, זיך ווענדן צו די רבנים אין די ערשטע געלעגנהייט, זיי זאלן עס מסדר זיין אויף ווייטער, און בדרך כלל קען מען ראטעווען אויף דעם עבר.

אהבה של תורה

גליון "שיחי שלמה" שבועות תשפ"ה:

אַל תִּקַּח מֵאִתּוֹ נֶשֶׁךְ וְתַרְבִּית וְיָרֵאתָ מֵאֱ-לֹהֶיךָ (ויקרא כה,לו)

מודעה מאת הרבנים שליט"א הממונים על הלכות רבית מטעם הבד"ץ דקהילתנו

בעז"ה לאור ההתעוררות בעניני רבית החמורים ראינו שנתרבו השואלים הרוצים לדעת הדרך אשר יעשון, וכבר בימים האחרונים נשאלו עשרות רבות של שאלות שונות בעניני רבית, ויה"ר שחפץ ה' בידינו יצליח.

א. לשאלת הרבים בנוגע הפרסומת לרכישת **חתן ש"ס** ע"י חנות הספרים **'תפארת'** - לפי הוראת והדרכת הרבנים שליט"א שינו בעלי החנות את תנאי ההצעה כדי שלא יכשלו באיסור רבית ותשוח"ח להם.

ב. כפי שנוכחנו לדעת ישנם אברכים ובעה"ב שלקחו הלואה מהבנק על שם אחר ויש בזה איסור רבית מה"ת, לכן על כל אחד ואחד שכבר עשה זאת, לפנות בהקדם לרבנים שליט"א שיסדרו להם על צד היותר טוב מכאן ולהבא, ובדרך כלל יכולים להציל אף על העבר.

לשאלות בהל' רבית אפשר להתקשר למס' של ה"לשכת הוראה" 03.208.4115 ואח"כ ללחוץ על מס' 4

א איד איז אמאל אריין אל הקודש פנימה צום רבי'ן (מבאבוב) זצ"ל, און געזאגט:

"דער רבי רעדט אזוי סאך וועגן די מדה פון 'אהבת ישראל', וויל איך זאגן דעם רבי'ן, אז איך בין טאקע משתדל זייער שטארק צו פאלגן דעם רבי'ן, כ'האב א נאנטער חבר וואס מיר האבן זיך זייער ליב, אונז העלף מיר זיך זייער שטארק איינער דעם צווייטן, און מיר טוען אלע פעולות מרבה צו זיין ריעות, ספעציעל ווען מיר פארן איינאיינעם אין קאנטרי. און אויך מיין ב"ב העלפט יענעם'ס ב"ב מיט כל מיני אופנים.

"וויל איך פרעגן דעם רבי'ן: וואס נאך קענען מיר טון, צו נאך מער מרבה זיין די פריינטשאפט צווישן אונז?"

האט זיך דער רבי געוואנדן צו אים מיט א שאלה: "האבן ענק אויך א שיעור קבוע אינאיינעם?" האט יענער געענטפערט 'ניין'. פרעגט אים דער רבי מיט וואונדער: "ווי אזוי איז שייך צו האבן ידידות אן האבן א שיעור קבוע אינאיינעם? ידידות קומט נאר דורך די תורה!"

גייט קומען לקבר ישראל

הרב נתן קרפיל מרגליות שליט"א אין א שמועס הכנה לכבוד שבועות תשפ"ה:

דערציילט מיר א יונגערמאן א מעשה וואס האלט זיך נאך יעצט אינמיטן אפשפילן. די וואך זונטאג (במדבר) פארט ער צו זיינע עלטערן, דארט איז דא א רוסישע ערל'טע וואס העלפט ארויס אין שטוב, זי רעדט זיך אפ צו זיין מאמע אז זי איז זייער צעבראכן. וואס גייט פאר?

זי געט זיך אפ מיט נאך איינעם, א אידישע אלטע פרוי, וואס האט אלצהיימערס ל"ע. די פרוי איז נאך די מלחמה אנגעקומען קיין אמעריקע, זי איז נעבער אריינגעפאלן אינעם גרויסן שמעלץ טאפ פון אמעריקע, זיך איינערדנדיג אז מסתמא גייט מען האבן גליק. נעבער זי האלט נישט קיין סאך.

זי האט חתונה געהאט מיט א איד, און זי האט געבוירן א זון. דער זון איז געווארן א דראג-עדיקט, און אזוי ווי ער איז אזוי ווייט אוועקגעפאלן, האט ער רח"ל חתונה געהאט מיט א נישט-איד, דאס מיינט צו זאגן אז זיינע דורות זענען מער נישט א חלק פון כלל ישראל.

דער זון האט געבוירן א טאכטער, וואס האט לכל הדיעות נישט א הלכה פון א איד, און פירט זיך נישט אויף ווי א איד, זי פירט זיך אויף ווי א רשע'נטע.

די אלטע פרוי וואס האלט כמעט גארנישט, האט יא געהאט די זאך וואס יעדער איד וויל, כאטשיג אנקומען לקבר ישראל, האט זי געקויפט א חלקה פאר איר מיט איר זון. למעשה איר זון איז געשטארבן א צייט צוריק, און רח"ל זיין טאכטער האט געטראכט, וואס דארף זי צאלן געלט פאר קבורה, זי וועט זיך באגיין מיט אים אזוי ווי מ'טוט ביי די גוים, און איר טאטע איז נישט געקומען לקבר ישראל.

זי האט פארקויפט זיין חלקה, און אויך די באב'עס חלקה, ווייל זי איז די איינציגע יורש, זי האט געוואלט דאס געלט אין טאש, מיט'ן חשבון אז ביידע גייען נישט קומען לקבר ישראל.

פארציילט די געהילפקע אז זי האלט עס נישט אויס, זי האט געוואוסט ווי שטארק די אלטע פרוי וויל קומען לקבר ישראל, און דא קומט אן איינעקל און פארקויפט איר חלקה פשוט צו מאכן געלט.

דערציילט מיר דער יונגערמאן, אזוי ווי ער האט דאס געהערט, האט ער געפרעגט, נו, וואס קען מען טון, ס'איז דא ארגאניזאציעס וואס קענען ארויסהעלפן. זאגט די ערל'טע, ניין, די אייניקל איז א געפערליכע רשע'נטע, אויב זי גייט עס געוואר ווערן, גייט זי זיך נוקם זיין, און פאר דעם האט זי מורא.

דער יונגערמאן האט זיך ממש געבעטן ביי איר, געב מיר עפעס אינפארמאציע וועגן די אלטע פרוי, אז מ'זאל איר קענען ראטעווען זי זאל נישט נטמע ווערן בין העכו"ם. די ערל'טע האט אבער נישט געוואלט.

האט דער יונגערמאן געזאגט, געב א קוק, איין זאך איז געבליבן וואס כ'קען טון, מתפלל זיין, געב מיר די נאמען פון די אלטע פרוי, און כ'וועל מתפלל זיין פאר איר. האט זי געענטפערט די אלטע פרוי הייסט רויזא בת ברוך. האט מען דעם נאמען. דער יונגערמאן איז אהיים און ער צוזאמען מיט זיינע קינדער האבן זיך גענומען מתפלל זיין אז רויזא בת ברוך זאל אנקומען לקבר ישראל.

איין טאג שפעטער, מאנטאג אינדערפרי, נישט מער און נישט ווייניגער, באקומט ער א מעסעדזש אויף זיין טעלעפאן, און די ערל'טע שרייט איינגאנצן באנומען, איך ווייס נישט וואס דו האסט געטון מיט דיין תפלה, אבער ס'איז מיר איינגעפאלן צו רעדן מיט'ן מאן פון די אייניקל די רשע'נטע, און אלעס גייט זיין מסודר! דער מאן איז א נארמאלער מענטש, ער איז נישט אזוי ווי זיין ווייב, און אז ער פארשפרעכט קען מען זיך אויף אים פארלאזן אז ס'וועט זיין מסודר.

מ'זעט פון די מעשה דעם מורא'דיגן כח פון תפלה, די ערל'טע איז געווען מיאוש, מ'זעט דא גארנישט וואס מ'קען טון, אבער דער יונגערמאן האט זיך נישט פארלוירן, ער האט צאמגענומען זיינע קינדער און מתפלל געווען, און פלוצלונג איז איר איינגעפאלן אז מ'קען רעדן מיט'ן מאן, און פלוצלונג האט זיך אלעס געטוישט צום גוטן.

שענק א ליכטל

הרה"ח ר' שמואל שווארץ הי"ו אין א שמועס דעם מיטוואך נשא תשפ"ה:

היינט נאכט ט' סיון געפאלט די 102'טע יארצייט פון אייגא בת ר' עזריאל, זי ליגט דא אין קווינס.

איך בין געוואר געווארן פון איר קבר 2 יאר צוריק, ביי איר 100'סטע יארצייט, זי איז נפטר געווארן ט' סיון תרפ"ג. אויף איר מצבה שטייט געשריבן א וואונדערליכע נוסח, ווי פאלגנד:

"פ"נ אייגא בת ר' עזריאל. פליז שענק מיר א ליכטל, און אויך בעט פאר מיין נשמה, בזכות זה זאל אייך ג-ט העלפן, איר זאלט דערלעבן צו זען אייערע קינדער און קינד'ס קינדער ביי זייערע עלטערע יארן, כל טוב אמן".

פון אזא מצבה איז שווער נישט זיך צו דערבארעמען.

וואס איך ווייס פון די פרוי, 3 יאר פאר איר

פטירה איז זי געקומען פון בודאפעסט קיין אמעריקע. איך האב געטראפן א פאטאסטאט אינעם אלגעמיינער זשורנאל אין די צייט ווען זי איז נפטר געווארן, מ׳רעדט דארט אז זי איז נפטר געווארן, און מ׳בעט אז מ׳זאל קומען צו די לוי׳. ס׳האט אויסגעזען אז זי האט נישט געהאט קיין מאן, אבער זי האט יא געהאט א מאן.

אין תשפ״ד זענען געווען איבער 100 מענטשן וואס זענען געקומען צו איר קבר. און אפילו אינמיטן יאר קומען אלץ מענטשן, מ׳זעט אייביג נייע פארברענטע ליכט.

כ׳האב געהערט פון מענטשן וואס האבן זיך בעסער אראנדזשירט מיט שידוכים נאכ׳ן מתפלל זיין ביי איר קבר.

עס קומט מיר נישט אויס צו זיין צופיל ביי איר קבר, אבער כ׳בין זיכער אז ווען מ׳וועט רעדן צו די אלע אידן וואס גייען אהין מתפלל זיין, וועט מען הערן וועגן זאכן וואס מ׳ווערט געהאלפן. אזויפיל האב איך געטון, זייט כ׳בין געווען גערער פון איר קבר, כ׳צינד דארט אן א שמן זית נר תמיד, און ס׳ברענט דארט שטענדיג.

איך בין אויך שטארק פארנומען מיט׳ן קבר פון רבי ישעי׳לעס ברודער, וואס ליגט אין סטעטן איילענד. כ׳בין דארט יעדן טאג, כ׳מאך זיכער אז די אויל-ליכט ברענען.

דער ריכטיגער ׳נחום׳

פרישע ׳יזכור׳ השגחה פרטית עפיזאד פארעפנטליכט דורך הרה״ח ר׳ נחום זינגער הי״ו פון וויליאמסבורג די וואך פר׳ נשא תשפ״ה:

ס׳איז שוין היבש אפאר יאר וואס כ׳זאג יזכור נאך מיינעביידע עלטערן ע״ה. איז מיר איינמאל בייגעפאלן, לאמיר זאגן יזכור אויך פאר׳ן ריבניצער רבי׳ן ז״ל, ער האט נישט איבערגעלאזט קיין קינדער. אזוי האב איך געטון עטליכע יאר.

ביי יזכור זאגט מען אלעמאל ״בעבור שיתן בעד הזכרת נשמתו״, אבער ווייסט דאך ס׳קומט נאך יו״ט און מ׳פארגעסט צו געבן צדקה. מ׳געט צדקה, אבער דער ענין איז צו געבן דוקא פאר די נשמה.

איינמאל איז געווען יזכור שמיני עצרת, האב איך געזאגט יזכור, און כ׳געב א טראכט, כ׳פארגעס אסאך מאל צו געבן צדקה, כ׳זוך א סגולה אז אויף עפעס אן אופן זאל איך געדענקען נאך יו״ט צו געבן די צדקה. דערווייל קומט שמחת תורה, נאך שמחת תורה מ׳ווערט פארנומען, און ממש ס׳איז מיר ארויס פון קאפ.

נאך יו״ט איז ריבניצער רבי׳נס יארצייט, געווענליך גיי איך נישט דוקא אין טאג פונעם יארצייט, אבער דא באקום איך א מעסעדזש אויף מיין טעלעפאן ״א גוטן ר׳ נחום, האסט באקומען די ישועה, און דו האסט צוגעזאגט צו געבן געלט פאר ריבניץ״ און איך געב א טראכט, איך ווייס נישט ווער דאס איז, פון וועלכע ישועה רעדט ער? וועלכע געלט האב איך צוגעזאגט פאר ריבניץ? כ׳בין געווארן ביזי מיט אנדערע זאכן, געגאנגען ווייטער.

כ׳זיץ אינדערהיים ביינאכט, און דער איד פון די ישועה מיט ריבניץ קאלט. איך שטעל מיר אויף צו גיין אויפהייבן, און איך געב מיר א כאפ: איין מינוט, ער זאגט מיר ׳ריבניץ׳, איך האב דאך צוגעזאגט איך גיי געבן געלט פאר׳ן ריבניצער רבי׳ן, און דא איז מיר ממש אונטערגעקומען, מורא׳דיג.

איך רוף יענעם צוריק, און יענער אנטשולדיגט זיך פאר מיר, אוי, ער האט געזוכט אן אנדערער ׳נחום׳ און ער האט בטעות געהאט מיין טעלעפאן נומבער.

זאג איך אים, דו האסט זיך נישט טועה געווען! דו האסט ׳מיר׳ געזוכט!...

פארלוירן און געוואונען

ר׳ נחום דערציילט ווייטער:

אז מ׳רעדט שוין וויל איך פארציילן נאך א מורא׳דיגע מעשה פון השגחה פרטית וואס כ׳האב פערזענליך בייגעוואוינט.

די מעשה איז געווען כמעט 40 יאר צוריק,

ווען איך האב חתונה געהאט. איך האב געדאווענט אין סאטמארער ביהמ״ד אויף ראדני סטריט, און נאכ׳ן דאווענען בין איך געגאנגען אין פאפא כולל.

איין טאג, כ׳קום אן אין פאפא ביהמ״ד און כ׳לייג אראפ מיין טלית ותפילין, און כ׳פיל אז עפעס פעלט דא. כ׳קוק אריין און נישט מער און נישט ווייניגער, עס פעלט מיר די רש״י תפילין. אפשר האב איך עס געלאזט אויפ׳ן טיש, כ׳בין צוריקגעלאפן אין סאטמאר, אבער גארנישט. כ׳האב געלייגט א השבת אבידה צעטל און געווארט צו הערן גוטע נייעס.

דעמאלט איז געווען אין פאפא ביהמ״ד א קליינע דאווען-שטיבעלע. זאגט מיר א יונגערמאן אן אינטערעסאנטע זאך, ער האט לעצטנס באמערקט אויפ׳ן באלעמער, ליגט דארט אן אלטע צוריסענע טלית-בייטל, און אינעווייניג ליגט א תפילין. ס׳איז אים געווען אויפפאלנד אז ס׳ליגט דארט אפאר טעג און קיינער נעמט עס נישט, ער קוקט אריין, ס׳ליגט אינעווייניג א פאר תפילין וואס האט אויסגעזען ווי פון א בחור׳ל וואס האט בר-מצוה געהאט נישט לאנג צוריק. ממש ניי. ער האט זיך נאכגעפרעגט פאר וועם ס׳באלאנגט, אבער ער איז נישט דערגאנגען.

זאגט ער מיר, געב א קוק, ביזדערווייל וואס דו זוכסט דיין תפילין, בארג דיר דעם תפילין. כ׳האב גענומען די תפילין צום סופר ר׳ משה דוד טייטלבוים, ער זאל עס בודק זיין.

כ׳קום צוריק צום סופר אפנעמען די תפילין, און ער זאגט מיר, זאלסט וויסן, די תפילין איז געווען פסול! איך דערקען ווער ס׳האט דאס געשריבן, ער האט נישט געוואלט זאגן קיין נאמען, דער סופר האט געשריבן ״בין בין עיניכם״. ער האט עס פארראכטן, מ׳קען עס אראפנעמען און ס׳איז כשר.

איך ווייס נישט עד היום הזה ווער דער בחור׳ל איז געווען, איך שטעל מיר פאר די עגמת נפש וואס איז געווען דארט פון זיינע עלטערן, מ׳האט געקויפט פאר׳ן בחור׳ל שפאגל-נייע תפילין, און דא פארלירט ער עס אזוי שנעל. אבער ווען זיי זאלן ווען וויסן אז דער בחור׳ל לייגט נישט אפאר יאר קיין תפילין, און צוליב די מעשה וואס איז געשען, מ׳האט אים געקויפט זיכער נייע תפילין, האט ער אנגעהויבן לייגן כשר׳ע תפילין.

זעט מען אז פון יעדע זאך וואס געשעט צו א מענטש, אפילו ס׳זעט אויס ווי אן עגמת נפש, פירט דער רבוש״ע אלעס בהשגחה פרטית, און אלעס איז לטובתו פונעם מענטש.

״געמאכט א דזשאוק״ נישט קיין קינדער-שפיל!

בריוו אין ״שטענדערל״ אויסגאבע, שבועות תשפ״ה:

איך האב מיטגעהאלטן א מורא׳דיגע מעשה וואס האט זיך אפגעשפילט לעצטנס וואס ברענגט ארויס די הארבקייט פון טשעפען.

מיינס א נאנטע קרוב, א פרוי, האט א פירמע וואס באקט שיינע קיכעלעך פאר שמחות. איין טאג האט זי באקומען א רוף פון א פרעמדן מענטש, וועלכער האט זיך אנגעגעבן אויפ׳ן טעלעפאן אלס א באקאנטער נגיד. ער האט געזען אן אנאנס אין די לאקאלע צעטלעך אז זי מאכט קיכעלעך, און ער וויל אצינד באשטעלן 1,000 קיכעלעך לכבוד ל״ג בעומר מיט א בילד פון דער מערה אין מירון, אויב ס׳איז נאך מעגליך צו באשטעלן.

די פרוי האט געענטפערט אז זי קען עס

אהערשטעלן, אבער יענער האט געזאגט אז ער דארף עס גרייט פאר מארגן, ווייל די סעודה פאר וועלכער ער דארף די קיכעלעך, וועט זיין אין ארץ ישראל, און מארגן פארט ער ארויס קיין ארץ ישראל און ס׳דארף זיין גרייט שוין אויף מארגן.

״נישט קיין פראבלעם״, האט די פרוי געזאגט, ״ס׳וועט זיין גרייט אויף מארגן. שיקט מיר א נומער וואס איך קען רופן ווען ס׳איז גרייט״.

יענער האט איר געגעבן א נומער, זאגנדיג אז דאס איז זיין גבאי, ״ער וועט אייך אריינשיקן דאס בילד וואס מ׳דארף ארויפמאלן אויף די קיכעלעך, און רוף אים ווען ס׳איז גרייט״.

עטליכע מינוט שפעטער איז געקומען א מעסעדזש פון יענעם נומער מיט א בילד, און די פונקטליכע ווערטער וואס ס׳דארף שטיין אויף די קיכעלעך.

די פרוי איז געבליבן אויף א גאנצע נאכט און שווער געארבעט אפצובאקן אלע קיכעלעך, און אינדערפרי האט זי גערופן דעם נומער זאגן אז די באשטעלונג איז גרייט. יענער הייבט אויף און ער זאגט איר אז ער איז זייער פארנומען און ער וועט איר צוריקרופן שפעטער. ס׳איז אריבער עטליכע שעה, די פרוי האט ווייטער פרובירט צו רופן דעם נומער, אבער יענער האט זיך געהאלטן אינאיין ארויסדרייען. אזוי איז אריבער א גאנצן טאג וואס מ׳האט זיך ארומגעשפילט מיט איר.

ווען ס׳איז געקומען שפעט נאכמיטאג האט זי נאכאמאל פרובירט צו רופן, און איינער הייבט אויף און זאגט איר קורץ און שארף, ״אנטשולדיגט, אבער איינער האט געבארגט מיין טעלעפאן אין שול, איך ווייס נישט וואס איר ווילט״.

די פרוי איז געווארן אינגאנצן פארלוירן. איז דאס אן עכטע באשטעלונג?

איז עס א שפיל? זי האט געבעטן איר מאן צו רופן דעם נומער, און אויך איר מאמע און איר ברודער, אלע האבן פרובירט צו רופן דעם נומער, אבערפאר יעדן איינעם האט דער מענטש אויף דער אנדערער זייט געגעבן א צווייטע מעשה.

ווען ס׳איז שוין געווארן ביינאכט האט מיך די פרוי גערופן פרעגן וואס זי קען דא טון, האב איך איר געזאגט אז איך וועל פרובירן צו שאפן דעם ריכטיגן נומער פון יענעם נגיד, איך גיי אים שיקן א מעסעדזש פריוואט און פרעגן וואס עס גייט דא פאר.

איך האב געשאפט דעם נומער און געשיקט א מעסעדזש פרעגן וואס די מעשה איז מיט די באשטעלטע קיכעלעך, אבער ער האט נישט געהאט קיין אנונג פון וואס איך רעד. עס האט זיך ארויסגעשטעלט אז דער איד האט קיינמאל קיין קיכלעך נישט באשטעלט, נאר עס מוז זיין אז עמיצער האט סתם גערופן אין זיין נאמען...

עס האט מיך מורא׳דיג ווי געטון אז איינער האט געטון אזא שפיצל פאר מיין קרוב און איר געמאכט סתם איינקויפן סחורה און ארבעטן שווער א גאנצע נאכט פאר גארנישט.

״זארג דיך נישט״, האט מיר דער נגיד געזאגט, ״שיק מיר אריין די באנק אקאונט נומער און איך וועל מסדר זיין אז מען זאל באצאלן דעם גאנצן סכום״. ביז געציילטע מינוט האט מען טאקע באקומען דאס גאנצע געלט!

עס גייט נישט אריבער מער ווי אפאר מינוט, און דער נומער וואס די פרוי האט פרובירט רופן א גאנצן טאג קלינגט אריין. זי הייבט אויף, און יענער גיבט זיך ווייטער אן מיט׳ן נאמען פון דעם נגיד און זאגט, ״איך האב דא א דיין אויפ׳ן טעלעפאן און דער דיין זאגט אז איך דארף נישט באצאלן פאר די קיכעלעך, זיכער נישט מער ווי הונדערט דאלאר...״

בקיצור, נאכ׳ן צוריקרופן דעם נומער און אויספרעגן אביסל האט זיך באלד ארויסגעשטעלט אז ס׳איז געווען אפאר בחורים אין א ישיבה וואס האבן בלויז ״געוואלט האבן אביסל פאן״...

עס איז א גרויסע עוולה צו טון אזעלכע שטיקלעך פאר א צווייטן, און מען דארף זייער אכטונג געבן. אמאל מיינט מען אז מען מאכט נאר א ווערטל, מען מיינט נישט גארנישט, אבער מען כאפט נישט אז יענער ארבעט שווער פאר דיר, ער לייגט אויס געלט, און עס טוט יענעם ווי אז מ׳האט אים סתם געמאכט ארבעטן, אפגערעדט פון די געלט שאדן, און עס העלפט נישט אז מען זאגט ״עה, כ׳האב געמאכט א דזשאוק״.

מדקדקים בקלה

שאלה ותשובה אין גליון "קנין תורה" תולדות אהרן, שבועות תשפ"ה:

שאלה: איינער האט שבועות ביים דאווענען געזאגט 'בחג השבועות' מיט א שו"א, אזוי ווי מ'זאגט ביים רעדן, און נישט מיט א קמץ, אזוי ווי ס'שטייט אין מחזור, דארף מען חושש אז מ'האט נישט יוצא געווען, ווייל מיט'ן ניקוד קמץ איז דער פירוש מלשון 'שָבוּעַ', דער יו"ט פון שבעה שָבוּעוֹת, אבער ווען מ'זאגט עס מיט א שו"א, איז עס מלשון א 'שבועה' - שווערן, קומט אויס לכאורה אז ער האט משנה געווען די נקודה באופן וואס ס'איז משנה די כוונה?

תשובה: לכתחילה דארף מען געוויס זיין געווארנט, אבער אפילו מ'האט געזאגט מיט א ניקוד פון שו"א, קען מען עס מפרש זיין מלשון 'שבוע', אזוי ווי מ'טרעפט אינעם פסוק אין יחזקאל "חג שְבֻעוֹת ימים מצות יאכל", און אויך אין פרשת ויצא "מלא שְבֻע זאת".

ווארטן אויפ'ן באשעפער'ס גאולה

בריוו אין "שבת בשבתו" אויסגאבע, שבועות תשפ"ה:

שוין א שטיק צייט וואס איך האלט מיך איין פון שרייבן די בריוו. זינט די שמחת-תורה אטאקע פון די כאמאס רוצחים אויף אידן אין ארץ ישראל איז מיר שוין עטליכע מאל אויסגעקומען צו זיצן מיט די פענע אין די האנט צו אראפשרייבן די שורות, אבער איך האב מיך שטענדיג צוריק געהאלטן.

די וואך איז אבער געקומען די החלטה פון לא עת לחשות, און יא, איך וועל לאזן די טינט רינען אויפ'ן פאפיר און די געפילן פון יעדן ערליכן איד פליסן און איבערגעבן די אמת'ע דעת תורה ודבר ה' פאר די היימישע אידנטום.

כ'וויל מקדים זיין אז ניין, איך בין נישט קיין סאטמארער חסיד, ווי אויך געהער איך נישט צו קיין שום חדר וואס קאלאברירט מיט סאטמאר ביי קיין איינס פון זייערע מחאות, הסברות און כינוסים. איך בין א חסיד פון אן אלגעמיינע פארטיי וואס איז נישט ביי די קנאות זייט און אויך נישט צו די ציוניסטישע צד.

איצטער צום נושא. עס איז שאקירנד צו זען ווי ווייט מיר זענען אריינגעפאלן אינעם ציוניסטישן נעץ, עס איז שרעקעדיג צו זען ווי מיר זענען טיף אריינגעזינקען געווארן אינעם כחי ועוצם ידי און איזראעלישע שטאלצקייט און נאציאנאליזם.

זינט די 'אקטאבער-זיבן-אטאקעס' - ווי די אלגעמיינע וועלט רופט עס, הערט מען נישט אויף צו הערן און זען ווי היימישע, חסידישע יונגעלייט דעבאטירן און שרייען מיט רינענדיגע שפייעכטץ אז מ'מוז נקמה נעמען אין כאמאס! מ'ברויך אטאקירן די כוטים! עס איז קריטיש צו עלימינירן די איראנער רעזשים!

שומו שמים!!!! 'מיר' מוזן, 'מיר' דארפן, ווער זענען מיר? וואס טוען מיר?

זענען מיר נישט היימישע אידן וואס ווארטן פאר'ן גואל צדק און פארלאזן זיך אויפן בורא עולם ער זאל פירן זיין וועלטל און אונז אויסלייזן?! זענען מיר נישט די תורה-טרייע פאלק וואס גלייבט באמונה שלימה אז ביז משיח'ס אנקום האבן מיר נישט קיין געווער און מיר פירן נישט קיין מלחמות?!

די קלימאקס פון מיין שטוינונג איז געווען די וואך, ווען איך האב געהערט

עטליכע יונגעלייט (צווישן זיי אזעלכע פונעם קנאי'שן לאגער) שמועסן מיט גרויס זארג, זיי האבן זיך גערעגט אויף די אראבישע אנטיסעמיטיזם וואס הויערט און ארויסגעברענגט זייער פחד פון וואוינען דאהי אין ענגלאנד און ווי שווער עס איז צו זיין אן ערליכער פרומער איד ווען דער גוי קען אטאקירן יעדע ליאדע מינוט.

איינער דארט האט אפילו געזאגט: "כ'מיין אז מדינת ישראל זאל דא שיקן זייערע שפיאנאזש חברה אדער זעלנער צו אפהיטן, ווייל די ענגלישע טויגן אויף כפרות"...

רבותי!! מיר דארפן אז פרייע פראסטע זעלנער זאלן אויף אונז היטן?! מיר ברויכן די

פורקי עול זאלן אונז געבן שיצונג?! עס איז פשוט אבנארמאל אז היימישע אידן רעדן אזוי, ווען היינט טוען די ספרדים, ליטווישע און אזעלכע וואס האבן זיך יא געהאלטן עטוואס נענטער צו די מדינת ישראל רעגירונג שוין אויך איינזען דעם אמת אז מיר דארפן זיך האלטן צו די תורה, וויסן אז די מדינה האט מיט אונז קיין שייכות, זיך נישט פרייען מיט זייער הצלחה און נישט דאווענען פאר זייער געווינס נאר ווייטער מתפלל זיין אויפ'ן ביאת המשיח.

עס איז פשוט געקומען צו א מצב אז מיר הערן ביי אונזערע היימישע בתי מדרשים מער ציוניסטישע געשפרעכן ווי ביי די ארץ ישראל'דיגע בתי כנסיות...

אדרבא, קומענדיגע מאל איר זענט ביי אזא קופקע שעמט אייך נישט אנצונעמען פאר כבוד שמים און לאזט הערן דעם דבר ה': "מיר האבן גארנישט מיט די פרייע, פראסטע אפיקורסים! מיר ווארטן ער באשעפער זאל אונז אויסלייזן און ביז דאן זענען מיר אין גלות אן קיין מענטשליכע רעטערס און זיכער נישט קיין פרייע אויסלייזערס!"

צוועקלאזע געלט-גיין

בריוו אין "שבת בשבתו" אויסגאבע, שבועות תשפ"ה:

איך פיל פאר וויכטיג צו שרייבן, אלס א רוף צו עלטערן און מחנכים איבער די פאלגנדע נושא.

עס ווערט לעצטנס אייגעפירט מער און מער, ווי מ'זעט קינדער אונטער בר-מצוה גייען נאך געלט ביים דאווענען, אן א צעטל, אן א פושקע, אן א בייטל.

דאס איז נישט קיין חינוך!

דאס ברענגט א ברייטקייט און באלעבאטישקייט ביי יונגע קינדער. דאס איז קיינמאל נישט געווען, אויסער בימי פגרא מיט א צעטל צי א פושקע וכדומה, און קאנטראלירט דורך דער מוסד. צדקה איז א גרויסע מצוה, אבער, חנוך לנער על פי דרכו - יעדע זאך האט זיין צייט, זיין וועג.

אויכעט, גייען זיי דען יעצט נאך געלט?! מ'שיקט זיי פונדערהיים דאווענען, און זיי זענען מחליט אינמיטן דאווענען צו מאכן א "רונד". מען ווייסט נישט פאר וועמען זיי גייען, און אז מען פרעגט זיי, איז אסאך מאל זייער אינטערעסאנט צו הערן וואספארא אינטערעסאנטע צוועק זיי גייען... וואו גייט די געלט? ווער איז אחראי? א קטן איז דאך נישט קיין בר-סמכא.

מילא חנוכה און פורים איז א זמן גרמא, דער מוסד קאנטראלירט, און זיי האבן א ציל צו דערגרייכן, אבער סתם אינמיטן יאר גיין נאך געלט? דאס איז נישט געמאכט פאר קינדער.

אויך איז לעצטנס דא א נייע איינפיר, אז אינגלעך גייען ארום מיט ראפעלס פאר צדקה צוועקן, צומאל רעדט זיך עס פון ראפעלס וואס קאסטן צען פונט אדער מער. דא האבן זיי שוין טאקע יא א ביכל, אבער ווי פארלאזט מען זיך אויף קינדער ארומצודרייען מיט צענערס? עס האט נישט קיין שום פראפארציע. וואו אז די סמכות? דאס געלט ווערט ביליג און דאס מאכט די קינדער ביליג!

מיט האפענונג אז די בריוו וועט אויפטון וואס עס דארף און דער מצב זאל זיך פארבעסערן.

שים שלום, ושידוך!

שלום באגעגעניש אין באפעלא

וואונדערליכע געשיכטע פון הבאת שלום פארעפנטליכט די לעצטערע טעג

(דערציילט דורך דעם בעל המעשה - פרטים און נעמען געטוישט)

מיין עלטסטע טאָכטער, א גערעטענע מיידל האט זיך ליידער געעלטערט אבער גארנישט אין פריידן, ביז זי האט דערגרייכט די יארגאנג פון 26, פאר עפעס א סיבה וואס האט אויסגעקוקט העכער פון אונזערע השגות איז קיין שום שידוך נישט געגאנגען, וויפיל מיר האבן פרובירט און געבעטן דעם אויבערשטן האט אויסגעקוקט ווי ס'איז דא א עפעס וואס האלט עס צוריק.

איך בין אין יענע צייטן אסאך געגאנגען אויף קברי צדיקים מתפלל זיין, און ווען מיין ברודער שלמה האט מיך געלאדענט צו קומען מיט אים קיין באפעלא צום ציון פונעם ליניץ-סאקאליוּוקער רבי, רבי אליהו יוסף ראבינאוויטש זצ"ל, האב איך גלייך מסכים געווען צו גיין מיט אים אויף דער נסיעה.

דער צדיק איז באגראבן געווארן אין אהבת שלום בית עולם אויף פיין רידזש ראוד אין באפעלא, אין אן אוהל וואס האט ארויסגעשטארצט פון די ארומיגע געגנט. זיין קבר איז געבליבן אומקלאר ביז בערך דרייסיג יאר צוריק, ווען געוויסע חוקרי הדורות האבן אנטדעקט זיין ציון און זייט דעמאלט איז פארהאן א שטענדיגע שטראם פון מתפללים, און פילע ישועות וואס מען הערט ארויסקומען פון דארט.

שלמה און איך האבן באשטימט פלענער צו פארלאזן אונזערע היימען אין ברוקלין און פליען פון דזשעי-עף-קעי קיין באפעלא. די פלי רייזע אליין איז געווען קורץ, און איך האב אויסגענוצט די צייט ארום צו קוקן און זען אויב עס זענען דא נאך אנדערע פרומע אידן אויפ'ן עראפלאן.

איך האב באמערקט נאר איין אנדערער חסיד'ישער איד אויפ'ן פליגער, ער האט אויסקוקט מער עלטער, ס'האט מיר אויסגעקוקט ווי ער פארט אויף א ביזנעס רייזע.

ווען מיר זענען אנגעקומען אין אהבת שלום

בית עולם, איז דאס קליינע ציגעלנע געביידע וואו דער רבי׳נס קבר געפינט זיך בכלל נישט געווען שווער צו געפונען, מיר זענען אריין אין דעם שטילן ליידיגן צימער און גלייך געעפנט אונזער תהילים און אנגעהויבן דאווענען.

בערך 5 מינוט שפעטער איז דער איד וואס איז געווען מיט אונז אויפן פליגער אנגעקומען. איך האב נישט קיין אנונג וואס האט מיך באטראפן, אבער פאר עפעס א סיבה בין איך אריבערגעגאנגען צו אים און אים געפרעגט אויב ער איז געווען מיט אונז אויפ׳ן פליגער פון דזשעי-עף-קעי, ווען ער האט געענטפערט אז יא, האב איך פאר א סיבה - וואס מוז זיין אז דער אויבערשטער אליינס האט צוגעפירט - אים געפרעגט די פאלגנדע שאלה: ״ביסטו א ברודער פון אברהם איצקאוויטש?״

״יא, איך בין דוד איצקאוויטש״, האט ער געענטפערט, קלאר איבערראשט. ״איך ביך א זון פון יעקב גרין״ האב איך געענטפערט.

איך האָב געזען ווי זיין פנים ווערט בלאס און איך בין געווען זיכער אז איך ווייס פארוואס. מיין טאטע, יעקב גרין, און דוד איצקאוויטש׳ס ברודער, אברהמי, זענען געבוירן געווארן אין דעם זעלבן שפיטאל דעם זעלבן טאג פון דעם זעלבן יאר. זייערע פאטערס זענען דעמאלט געווארן בעסטע פריינט און מיין טאטע און אברהמי איצקאוויטש זענען געווארן פריינט און אויפגעוואקסן אינאיינעם אין מאנסי, ניו יארק.

מיין זיידע און אברהמי׳ס עלטערן פלעגן זיך וויצלען אז זיי זענען גרייט יעדן טאג צו ארייגעבן פאפירן צו אדאפטירן איינער דעם צווייטן וויבאלד זיי פלעגן סיי ווי זיין כסדר איינער ביים צווייטנ׳ס הויז, אפילו נאכדעם ווי די אינגלעך זענען אויפגעוואקסן און חתונה געהאט, האט די נאנטע פריינטשאפט אנגעהאלטן צווישן אונזערע משפחות, קינדער זענען געקומען און געגאנגען צווישן אונזערע הייזער.

ביז׳ן טאג וואס עס האט זיך אויפגעהערט. אפילו יעצט, מיט 30 יאר שפעטער, האט קיינער פון די קינדער פון ביידע זייטן נישט געוואוסט וואָס האָט געפירט צו דעם דראסטישן ריס צווישן די צוויי, אלע בקשות צו לאדענען אונזערע פריינט צו אונזער שטוב זענען באגעגנט געווארן מיט אַ שטיינערדיגע שטילקייט.

עס איז געווארן ווי מיר האבן זיך קיינמאל נישט געקענט... יעדער פון די צוויי משפחות האבן געצויגן צו אן אנדערע וועלט וואו די אנדערע משפחה האט שוין נישט עקזיסטירט.

בענטשערס פון זייערע שמחות מיט זייערע נעמען ארויפגעדרוקט זענען פלוצלינג שוין נישט געזען געווארן אין אונזער הויז, זייערע נעמען זענען קיינמאל מער נישט דערמאנט געווארן אין שמועסן. ווען די טאטעס האבן זיך באגעגנט אויף דער גאס, האט אברהמי געקוקט גלייך פאראויס און מיין טאטע האט מיט א שנעלקייט אריבערשפאצירט צום אנדערע זייט גאס.

אבער דא האבן מיר זיך געטראפן, איך מיט מיין ברודער שלמה, און דוד דער ברודער פון אונזער טאטע׳ס געוועזענער חבר אברהמי.

איך בין ארויסגעלאפן אינגאנצן צעטומלט נישט וואוסענדיג וואס האט מיר באטראפן, און די ערשטע זאך גערופן מיין טאטע, ״טאטי,וועסט נישט גלייבן וועם איך האב געטראפן ביים ציון פונעם צדיק פון באפעלא, איך האב געטראפן א ברודער פון אברהמי איצקאוויטש, מיר זענען די איינציגסטע דא און מיר זענען געקומען מיט׳ן זעלבן פליגער״.

זיך כאפענדיג א סעקונדע נאכ'ן ענדיגן רעדן אז כ'וואלט נישט געדארפט רופן ח"ו צו מצער זיין מיין טאטע אויב דאס דערמאנען דעם נאמען פון זיין שונא פאר אן אומבאקאנטע סיבה וועט אויפברענגען שווערע געפילן, איך האב געווארט מיט אנגסט אז מיין טאטע זאל עפעס זאגן.

מיין טאטע'ס ענטפער איז געווען ווי פאלגנד: "איך הער, איך הער, איך דארף גיין, איינער רופט מיך אריין וויכטיג".

איך בין צוריקגעגאנגען צום ציון און ווייטער געזאגט תהלים, אבער מיינע ווירבלענדע געדאנקען האבן עס שווער געמאכט זיך צו קאנצענטרירן.

הרב ראבינאָוויץ
נפטר געוואָרען

מר. יעקב שילער, פון באפאלא, מעלדעט אונז אז הרב הג' ר' יוסף ראבינאוויץ איז דארט נפטר געווארען לעצטען מאנטאג. דער פערשטארבענער איז זייט צוויי יאהר געוועזן רב פון אלע אנשי ספרד ונוסח האר"י ז"ל. ער איז געוועזן א גרויסער למדן און בקי און הערצי. א בעל מדות טובות. אלע שוהלען פון באפאלא זיינען געוועזן פערטרעטען ביי דער לויה.

דוד איצקאוויטש מוז אויך האבן געהאט א שטורעם אין זיין קאפ, ווייל 5 מינוט שפעטער האט ער פארמאכט זיין תהילים און צוגעקומען צו מיר.

"מיר זענען אידישע קינדער", האט ער געזאגט א הקדמה, "און מיר גלייבן אז גארנישט פאסירט דורך צופאל. דו ביסט דא ווייל דו דארפסט א ישועה, און איך בין דא ווייל איך דארף א ישועה. איך ווייס נישט וואס איז געשען צווישן אונזערע משפחות, אבער עס איז שוין 30 יאר, און מיר מוזן פרובירן עס צו פאררעכטן".

איך האב אים געזאגט אז איך בין מסכים מיט'ן גאנצן הארץ אז ס'זאל ווערן שלום, איך האב גוט געדענקט ווי יעדעס מאל ווען מיינע געשוויסטער וואס זענען געווען קלענער און נישט אזוי שנעל אויפגעכאפט אז דעם נאמען 'אברהמי איצקאוויטש' טאר נישט געהערט ווערן אין אונזער הויז און נאך יא גערעדט פון זייער משפחה פון צייט צו צייט, איז מיין טאטע'ס פנים איינגעפאלן יעדעס מאל ווען דעם נאמען איז אויפגעברענגט געווארן.

איך האב אבער געזאגט פאר דוד אז איך קען אים נישט קיין סאך העלפן ווייל אלס כיבוד אב קען איך נישט ארויפברענגען דעם גאנצן נושא צו מיין טאטע, אבער אדרבה אויב ער קען עפעס טון וועל איך אים פרובירן צו העלפן ווי אזוי נאר מעגליך.

פאר'ן אהיימפארן האב איך אויסגעטוישט טעלעפאן נומערן מיט דוד און מיר האבן אפגערעדט אז מיר וועלן בלייבן אין קאנטאקט.

ווען איך בין צוריקגעקומען קיין ברוקלין, האב איך פארציילט פאר מיין טאטע מיין גאנצע נסיעה קיין באפעלא און צווישן די שורות האב איך געהערט אז ער איז זייער נייגעריג צו הערן וועגן אברהמי'ס ברודער וואס מיר האבן געטראפן, האט ער אינמיטן אנגעהויבן רעדן אזוי ווי אן עלטערער איד רעדט פון די פארגאנגענהייט.

"דו קענסט זיך נישט פארשטעלן וואס אברהמי האט מיר אלס אפגעטון" און פארציילט און פארציילט וועגן אברהמי אלעס וואס איז געווען פארבארגן פאר מיר די לעצטע 30 יאר, אבער איך האב פארשטאנען צווישן די שורות אז עכט ווארט מיין טאטע אז איך זאל עפעס טון דערוועגן, און אז ער וויל באמת נישט ווייטער טראגן דעם שווערן געוויכט פון מחלוקת אויף זיין געוויסן.

אבער אלס זון האב איך נישט געקענט מער רעדן מיט מיין טאטע וועגן די גאנצע נושא, איך האב אנגערופן דוד און אים דערציילט אז עס איז זיין ארבעט צו גיין ווייטער, ווייל אלס ברודער האט ער מער אפציעס אויפן טיש. ווען איך האב נאכאמאל גערעדט מיט דוד, האט ער

מיר פארציילט אז ער האט גערעדט מיט זיין ברודער וועגן מיין טאטע און זיין ברודער האט אויסגעבראכן אין א געוויין וואס ער האט נישט געהערט קיינמאל, איך האב פארשטאנען פון זיינע ווערטער אז ביי זיין ברודער איז די גאנצע מעשה אסאך שווערער.

דאן האט דוד באשלאסן צו ווערן מער פראדאקטיוו.

”לאמיר זיין ווי אהרן הכהן“, האט ער צו מיר געזאגט. ”מיר וועלן עס מאכן אויסזען פאר יעדן פון זיי אז דער צווייטער וויל זיך פাররעכטן.“

מיר האבן באשלאסן צוזאמען צו באשטעלן א פרעכטיגער טאץ פון פירות און עס שיקן צו מיין טאטע מיט א שיינע צעטל צוגעלייגט ווי כאילו ס'איז פון אברהמי, און געטון דאס זעלבע צו אברהמי, מיט א שיינע צעטל ווי כאילו ס'איז פון מיין טאטע.

א פאר שעה שפעטער האט מיין טאטע מיך גערופן, אבער ווען איך האב געענטפערט דעם טעלעפאן, האב איך נאר געהערט שטילע געוויין.

”אברהמי האט מיך גערופן“, האט ער געזאגט בשעת'ן ארויסלאזן אן אטעם. ”אברהמי האט מיך גערופן“.

ער האט איבערגעזאגט. ”ער האט מיר געזאגט מחול לך מחול לך, און איך האב עס איבערגע'חזר'ט, מיר האבן שלום געמאכט“.

די מעשה וואלט זיך געקענט ענדיגן דא, און ס'איז גענוג אינטערעסירט אזוי ווי ס'איז און ווי דער אויבערשטער פירט זיין וועלט מיט א פונקטליכקייט, און ווי מיר האבן פונקט געטראפן דוד ביים ציון פונעם הייליגן צדיק פון באפעלא, און אז מיר זענען געווען די איינציגסטע דארטן און זיך גלייך געטראפן איינס דעם צווייטן אפילו מיר האבן זיך קיינמאל פארדעם געהעריג באקענט, און ווי דאס האט געקענט ברענגן נענטער דעם אויבערשטן צו אונז ווי ס'שטייט אז דער אייבערשטער'ס נאמען איז שלום.

אבער ברוך השם די מעשה האט א מער דראמאטישע ענדע. מיין טאכטער פון 26 איז מיט א 4 וואכן שפעטער געווארן א כלה בשעה טובה ומצלחת!

דער 'אידישער' גר

געשיכטע פונעם גר צדק

ר' בניהו אונגאר הי"ו

געשילדערט לכבוד שבועות תשפ"ה

וואו זענט איר געבוירן?

אין יאר תש"נ אין זשעקסאנוויל פלארידא.

מיינע עלטערן האבן געהאט צוויי קינדער, איך מיט מיין ברודער. מיר האט מען גערופן לועס. סיי מיין טאטע און סיי מיין מאמע האבן שווער געארבעט אהיימצוברענגען געלט, מיין טאטע אלס א בויער אין א קאנסטראקשן קאמפאני, און מיין מאמע האט געטון טעלע-מארקעטינג.

מיינע עלטערן האבן אונז זייער ליב געהאט, און מיר האבן זיי אויך זייער ליב געהאט, זיי האבן זיך שטארק אוועקגעגעבן פאר אונז, און אונז שטענדיג געלערנט גוטע זאכן, צו זיין ארנטליך און גוט צו יעדן.

זיי זענען געווען זייער רעליגיעז, זיי פלעגן אונז נעמען צו די קירכע פון די געגנט, איך האב געוואוסט געוויסע זאכן פונעם אויבערשטן, איך האב געוואוסט פון נח'ס תיבה, די צען נסיונות פון אברהם אבינו, קריעת ים סוף, הר סיני, די מעשה פון דוד המלך און גלית, און נאך אסאך.

אזוי האבן מיר זיך אנטוויקלט אין די קינדער יארן, ווען אלעס פארט על מי מנוחות, ביז... ווען איך בין געווען 8 יאר אלט האבן זיך מיין טאטע און מאמע צעטיילט, און איך בין געבליבן וואוינען ביי מיין מאמע.

עס איז געווען פאר מיר אנפאנג גאר א שטארקע קלאפ, איך בין געווען זייער צובראכן און צומישט פון דעם, אבער צוביסלעך האב איך זיך אנגעהויבןצוגעוואוינען צו מיין נייע לעבנ'ס שטייגער, צו לעבן בלויז מיט א מאמע, וויסנדיג אז מיין טאטע לעבט ערגעץ, אבער איך וואוין נישט מיט אים אין איין הויז.

אבער די שטיינער אין וועג האבן זיך נישט אפגעשטעלט דא. א שטיק צייט שפעטער איז מיין מאמע קראנק געווארן אויף א שווערע פארנעם, מיינע חלומות אויפן לעבן האבן אנגעהויבן צו צופאלן פארנט פון מיינע אויגן,

איך האב געשפירט ווי מיין לעבן האט זיך אנגעהויבן וואקלען.

איך האב פארגעסן פון אלעם וואס מ'האט מיר געלערנט אלס קינד, סיי מענטשליכקייט, ארנטליכקייט, רעליגיע, איך האב אלעס אלעס אפגעלאזט און זיך ארויסגעלאזט אויף א מיסיע וואס רופט זיך 'אנטלויפן פון זיך אליין', איך האב מיך אריינגעלייגט אין פארשידענע ספארטס. ווען איין זייט האט געווינען פלעג איך זיין אזוי פרייליך, און פארקערט ווען די זייט האט פארלוירן האב איך זיך ארומגעדרייט מיט א געפיל פון טרויער.

אזוי האב איך פארברענגט א שטיק צייט, ווען איך פרוביר צו אנטלויפן פון מיין שווערע לעבן, אבער די מציאות האט מיר כסדר צוריק געפאטשט אין פנים און איך האב אנגעהויבן שפירן מער ווייטאג און דרוק.

דאן האב איך געטראכט צו גיין סערווירן אין די אמעריקאנע ארמיי, אפשר דאס וועט מיך אנפילן מיין גייסט און פארגעסן פון מיין הוה און עבר. עס האט מיר אבער נישט צופיל געהאלפן, און אויך דאן האב איך געשפירט מיינע ווייטאגן ווערן שווערער און שווערער.

אין יענע טונקעלע מצב, דוקא דעמאלט ווען איך האב אראפגעלייגט די געווער, איך לויף שוין נישט אוועק, עס איז נישטא וואו צו לויפן, די וועלט פארקויפט גארנישט, האב איך זיך דערמאנט וואס איך האב געהערט אלס קינד די מעשה ווען די אידן זענען געווען אין מצרים און זיי האבן קוים געקענט אטעמען פון די שווערע ארבעט, האבן זיי דעמאלט געשריגן צום אויבערשטן.

איך האב געהערט די מעשה אלס קינד סתם אלס א שטיק היסטאריע וואס איז אמאל געווען, נישט אויף עפעס זיך צו לערנען, אבער אין מיין יעצטיגער מצב פון צובראכנקייט און פארלוירנקייט האב איך געטראכט אז איך וועל אויך טון די זעלבע, און

איך קליינער גוי לועס האב אנגעהויבן שרייען פון טיפעניש פון מיין הארץ "באשעפער העלף מיר!!!"

אין די זעלבע צייט אין א צווייטע פלאץ אויף די אנדערע זייט וועלט איז געווען א מיידל וואס איז דורך א ענליכע דורכגאנג אין איר לעבן, און וואונדער איבער וואונדער, א קורצע צייט נאך די מעשה ווען איך האב געשריגן צום אויבערשטן האט דער גרויסער באשעפער געפירט אויף א וואונדערליכן אופן אז מיר זאלן זיך טרעפן.

איך האב גערעדט בלויז ענגליש און זי בלויז ספאניש, מיר האבן נישט פארשטאנען איינער דעם צווייטנ'ס שפראך, אבער ביז א גאר א קורצע צייט האבן מיר ביידע חתונה געהאט און אנגעהויבן א פרישע קאפיטל אין אונזער שטורעמישע לעבנסגעשיכטע.

מיר האבן אינאיינעם באשלאסן צו מאכן דאס בעסטע פון אונז, זאל זיין וואס זאל זיין. איך האב אנגעהויבן זוכן און נישטערן אין ביכער און ווי נישט...

ווי אזוי האט דיין מאמע רעאגירט צו דעם?

נאך מיין חתונה ווען מיין מאמע האט געזען אז איך און מיין ווייב הייבן אן זיך אינטערעסירן אין אידישקייט, האט זי מיר נישט געשטערט, ס'האט נישט אויסגעזען אז דאס באדערט איר.

מיט די צייט האט זי מיר אנטפלעקט א געוואלדיגע סוד - וואס דאס האט מיר ממש אויפגעשאקלט - אז זי איז גאר א אידיש קינד! זי שטאמט פון אידן, אבער זי איז נישט אריין אין מער דעטאלן איבער דעם, און פון וואו זי שטאמט.

אויך האב איך אין יענע צייט באקומען אינפארמאציע פון

מיין פעטער אז ער ווייסט פאר א פאקט אז איך בין א איד. ער האט מיר געשיקט א יחוס בוים וואס ער האט געצאלט דערפאר אסאך געלט צו נאכגיין אלע דעטאלן פון וואו אונז שטאמען. אינעם יחוס בוים האב איך געטראפן אפאר אידישע לעצטע נעמען, וואס האבן אימיגרירט פון פראנקרייך קיין פענסעלוועניע יענע צייט.

הלוואי וואלט איך געטראפן מער קראנטע אינפארמאציע איבער מיין אידישע אפשטאם, אבער דאס איז ביזדערווייל וואס איך האב געטראפן.

שפעטער ווען איך האב געוואוינט אין טשילע פלעג איך איר רופן יעדן טאג, און זי האט זייער הנאה געהאט דערפון.

איין טאג שמועסנדיג מיט איר, זאגט זי מיר אז זי איז זייער צופרידן פון דעם אז איך האב א משפחה, און אז איך גיי אויף די ריכטיגע וועג. דערנאך האט זי צוגעענדיגט אז זי שפירט זיך גרייט איבערצולאזן די וועלט.

דאס איז געווען זייער שרעקעדיג פאר מיר צו הערן, איך האב קיינמאל נישט געהערט פון איר אזאנע ווערטער. אבער איך האב גארנישט פארדעכטיגט עפעס נישט גוט.

ממש גלייך נאכדעם האט מען איר אריינגעפירט אין שפיטאל פאר פראבלעמען מיט'ן אטעם, איך האב געמיינט אז דאס איז גארנישט, ווייל זי פלעגט דאס אסאך מאל האבן פארדעם.

אבער ממש קורץ נאכדעם האב איך באקומען א רוף פון שפיטאל אז זי איז אוועק פון די וועלט. דאס איז געווען ממש נישט וואס איך האב געטראכט אז דאס גייט פאסירן מיט איר, און מיט דעם האט זיך געשלאסן איר קאפיטל אויף די וועלט.

וויאזוי האט איר גענומען דעם שריט פון גיור אויף למעשה?

איך האב אנגעהויבן זוכן און נישטערן מער איבער די תורה, איך האב זיך דאן פארשאפט א תנ"ך אין ענגליש און איך האב אנגעהויבן ליינען. ווי אינטערעסאנט עס זאל זיך נאר הערן, ווען איך בין אנגעקומען צו א מצוה האב איך געשפירט ווי מ'רעדט צו מיר, איך האב געליינט אין ענגליש די פסוק פון "דבר אל בני ישראל... ועשו להם ציצית" איך האב נאך דאן נישט געזען קיין אידן, און זיכער נישט קיין ציצית, אבער איך האב געוויסט ביי מיר אז איך דארף דאס טון.

איך האב געלערנט פון כשרות המאכלים וועלכע בהמות זענען כשר, פון דאן אן האב איך נישט געקענט עסן קיין טריפה'נע בהמות.

ווען איך האב געלערנט וועגן שבת קודש האב איך שוין נישט געקענט גיין ארבעטן שבת, און ווען איך האב געזען וועגן פאות, האב איך פון דאן אן נישט צוגערירט נישט צו מיין בארד און איבערגעלאזט די עקן פון די קאפ אלס פיאות.

איר דארפט פארשטיין, איך האב דעמאלט נאכנישט געקענט קיין איין איד, איך האב געוואוינט און געווען ארומגענומען מיט גוים, און נישט נאר זיי האבן מיר נישט געגעבן חיזוק אויף וואס איך טו, נאר פארקערט זיי האבן געהאלטן אז איך בין געווארן אינגאנצן צודרייט. מיינע פריינד זענען מיר געקומען מסביר זיין אלע זייערע שיטות און סברות, זיי האבן נישט געקענט פארשטיין פארוואס איך טו דאס, אבער איך פון די אנדערע זייט האב געשפירט ווי איך האב געווינען די לאטערי, איך האב געפינען א באהאלטענע אוצר.

איך האב דאס אלעס נישט געהאלטן ביי מיר, וואס איך האב געזען און געלערנט האב איך דאס איבערגעגעבן אויף פאר מיין ווייב, און צוזאמען האבן מיר אנגעהויבן האבן מער און מער א געפיל צו א לעבן מיט תורה און מצוות, א העכערע סארט לעבן, מיר האבן דאס אינאיינעם געזוכט און שפיאנירט.

נאך אפאר יאר האבן מיר באשלאסן אז אויב מיר ווילן טאקע זיך מגייר זיין מוזן מיר וואוינען אין א סביבה פון ערליכע אידן שומרי תורה ומצוות, אבער מיר האבן נישט געהאט קיין השגה וויאזוי א אידישע קהלה זעט אויס, און וואו הייבט מען זוכן פאר אזא פלאץ.

מיר האבן זיך אביסל אינטערעסירט דא און דארט ביי וועם מיר האבן נאר געקענט, ביז מיר זענען געוואויר געווארן אז אין דעם ווייטן לאנד טשילא אין זייער הויפט שטאט סאנדיעגאו איז דא א קהילה וואס רופט זיך אש

התורה. מיר האבן זיך אויפגעהויבן מיט פעק און זעק און זיך דארט באזעצט.

און דארט האט איר געמאכט דעם גיור?

ניין.

פאר א יאר צייט האב איך מיר געדרייט אין יענע קהלה, איך האב דארט געדאווענט מיט זייער מנין יעדן טאג. ווען מיר האבן געשטיפט אז מיר ווילן צוזאמזעצן א בית דין ווייל איך בין דאך בכלל נאכנישט אידיש, איז עס קיינמאל נישט געקומען לידי מעשה.

זעענדיג אז דא אין טשילע איז נישט קיין תכלית פאר אונז, האבן מיר באשלאסן אז מיר דארפן צוריק מופן קיין אמעריקע און אויפזוכן א קהלה וואס וועט אונז קענען העלפן מיט די גירות פראצעדור.

מיר האבן אויסגעקליבן די שטאט פענסעלוועניע, ווייל איך האב געטראפן אינפארמאציע אז מיין משפחה האט אימיגרירט פון פראנקרייך קיין פענסעלוועניע אין א תקופה וואס ס'איז געווען א גרויסע אידישע אויסוואנדערונג אהין. במילא האב איך געטראכט אז דארט וועל איך אפשר קענען בעסער טרעפן מיין אפשטאם. אויך האב איך זיך דערוואוסט פון אפאר אידישע קהלות וואס געפונען זיך אין פענסעלוועניע.

מיר האבן געמופט קיין העריסבורג פענסעלוועניע וואס דארט איז געווען א שיינע קהלה. דארט איז געווען א וואוילער איד מו"ה אלישע פריעדמאן הי"ו, ער האט אונז געהאלפן פון די מינוט וואס מיר זענען אנגעקומען דארטן.

איר דארפט פארשטיין, איך בין אנגעקומען אלס א פרעמדער מענטש מיט א משפחה פון 4 קינדער און ווייניגער ווי 2 טויזנט דאלער אין טאש, עס איז דאן געווען אינמיטן די קאראנא תקופה וואס יעדע ריר איז אנגעקומען אסאך שווערער, אבער גוטע אידן זענען אלץ גרייט צו העלפן.

מיר האבן זיך פלאצירט אין א האטעל צימער, און איך בין געגאנגען זוכן ארבעט צו קענען אהיימברענגען עפעס געלט צום לעבן.

איך האב אנגעהויבן שניידן גראז פאר א לענדסקעפינג קאמפאני, איך האב דעמאלט געמאכט 14 דאלאר א שעה. שפעטער האב איך באקומען א בעסערע ארבעט און בעסערע פאזיציע, ביז איך האב געעפענט א אייגענע קאמפאני אין די קאנסטראקשן פעלד, איך האב געשפירט ווי אין די טונקעלקייט באלייכט מיר דער אויבערשטער מיט ניסים.

אזוי האבן מיר געלעבט א שטיק צייט דארט אין העריסבורג, מיר האבן פרובירט צו זיין צופרידן די מערסטע וואס איז שייך, די קהלה דארט איז געווען מער א מאדערנע, אבער די מענטשן זענען געווען זייער ווארעם צו אונז, און ר' אלישע פריעדמאן איז געווען זייער טיכטיג אונז ארויסצוהעלפן מיט די גירות.

פארוואס זענט איר אוועק פון דארטן?

די פראבלעם איז געווען אז דער בית דין וואס זיי ניצן געווענליך פאר אזעלכע פראצעדורן האט זיך נישט געוואלט צוזאמזעצן צוליב קאראנא, ער האט מיר געזאגט איך זאל זוכן א בית דין ביי די היימישע שטאט מאנסי, דארט איז מען נישט אזוי שטרענג מיט די קאראנא לאקדאונס.

איך האב אנגעהויבן זוכן, אין אנפאנג האב איך געמיינט אז די בית דין דארף זיין אנערקענט דורך די מדינה הטמאה כדי עס זאל דורכגיין געשמירט, אבער ביי דער פונקט האב איך בלויז געקוקט אויף א הלכה'דיגער בית דין וואס וועט קענען מיר מאכן די גירות.

איך און מיין ווייב האבן דעמאלטס געמאכט גאר אסאך תפילה צום אויבערשטן, מיר האבן זיך שוין אזוי שטארק געוואלט זעהן אלס הייליגע אידישע קינדער, אונזער הארץ האט געגארט צו דעם געהויבענעם מאמענט ווען מיר וועלן ווערן א טייל פון דעם הייליגן אויסדערוועלטן פאלק.

דער אויבערשטער האט צוגעהערט אונזערע תפילות און דאן האב איך זיך דערוויסט פון א רב מיט'ן נאמען הרב קאלאקאווסקי שליט"א וואס העלפט ארויס אין אזעלכע פעלער, איך האב אים אנגערופן און דערציילט וואס איך וויל.

פרעגט ער מיר: "דו וואוינסט אין פענסילוועניע, דו רעדסט ספאניש, דו ווילסט זיך מגייר זיין, דו זוכסט א פרומע חסידישע קהלה, דו האסט נאכנישט געהערט פון רבי אברהם גאלדשטיין שליט"א?" זאג איך אים "ניין". האט ער מיר געגעבן זיין נומער, איך האב אים תיכף אנגערופן, ער האט מיר מורא'דיג שיין אויסגעהערט און מיר געלאדענט צו קומען פאר א שבת ביי אים אין סקרענטאן, פענסילוועניע.

איך האב אנגענומען די איינלאדונג, איך בין אריבער געפארן קיין סקרענטאן וויילן דארט אויף א שבת. איך האב זייער הנאה געהאט פון די קהילה דארט, א קורצע צייט שפעטער האב איך זיך טאקע אריבערגעצויגן קיין סקרענטאן, כדי צו קענען אויספירן דאס וואס איך און מיין ווייב האבן געוואלט - ווערן א חלק פונעם עם הנבחר.

רבי אברהם האט אנגעהויבן לערנען מיט מיר, איך האב געדאוונט אין זיין מנין, איך בין געווארן זייער איבערגענומען פון אים אין פילע הינזיכטן, ער האט מיר זייער מקרב געווען, אויך מיין פאמיליע האט ער זייער מקרב געווען, ער האט געלערנט מיט מיינע קינדער, און זיך מורא'דיג אפגעגעבן מיט זיי.

אויך איז געווען דארט דער ארטיגער רב הרב פיין שליט"א, דער מרא דאתרא פון סקרענטאן וואס האט מיר מורא'דיג געהאלפן אין יענע תקופה. און ברוך השם מזל טוב די גליקליכע מנוט איז אנגעקומען פונקליך אין זיין באשערטע צייט, און דארט אין סקרענטאן זענען מיר געווארן פולקאם א חלק פונעם אידישן פאלק.

דאס עצם גירות איז פארגעקומען ביי א בית דין אין מאנסי, די שמחה וואס מ'שפירט אין אזא מינוט קען מען נישט באשרייבן, נאך אזויפיל יאר פון מאטערניש און פלאג האבן מיר געגרייכט דער מינוט און געווארן הייליגע אידישע קינדער.

ווער האט אייך געגעבן די נאמען בניהו?

איך האב באקומען די נאמען בניהו ווען איך בין געווארן א פולקאמער איד, כאטש די לעצטע שטיק צייט פארדעם גייענדיג אנגעטון ווי א איד, האב איך זיך שוין אויך גערופן מיט א אידישע נאמען, וואס איך האב גענומען דעם נאמען שוין יארן פריער.

די מעשה האט זיך אנגעהויבן ווען איך האב געגישטערט איבער אידישקייט האב איך זיך איינגעהאנדעלט א קליינער תנ"ך אין ענגליש איך האב דאס אדורכגעלערנט פון אנפאנג ביז'ן סוף, איך געדענק ווען איך האב געלערנט דברי הימים, און איך בין אנגעקומען צו די חלקים וואס איז נישט קיין חלק פון די מעשיות, נאר מער די מוסר חלקים, איז עס געווען שווער פאר מיר צו לערנען, איך האב עס געוואלט אויסלאזן, און גיין צו די מער אינטערעסאנטע חלקים וואס האט מעשיות.

אבער עפעס אינעווייניג אין מיר האט מיר געזאגט אז איך זאל דאס נישט אויסלאזן, נאר אלעס לערנען פון אנהייב ביז סוף.

ווי מער איך האב געלערנט איז עס מיר געווארן גרינגער און געשמאקער צו לערנען. דאן בין איך אנגעקומען צו די חלקים וואס עס רעדט זיך פון דוד המלך, איך האב דארט געליינט פון איינס פון דוד המלך'ס גבורים א איד מיטן נאמען בניהו בן יהוידע. עס האט מיר אנגעהויבן זייער צו ציען צו דעם בניהו זענדיג וויאזוי ער האט געהאלפן דוד המלך מיט אזא מסירות נפש.

איין טאג האט מיר איינער געלאדענט צו א י"ט כסלו פארברענג אין חב"ד און ביים פארברענג פרעגט מיר דער רב "וואס איז דיין נאמען?" זאג איך אים "בניהו", פרעגט ער "דו ווייסט ווער בניהו איז געווען?" זאג איך "יא, ער איז געווען דוד המלך'ס רעכטע האנט".

זאגט ער "דו ווייסט וואס נאך, ער איז געווען

דער אב בית דין אין יענע צייט, ער איז געווען א גאון בתורה, ער האט געהאקט געפרווירענע אייז צו גיין זיך טובל'ען און זוכה זיין צו טהרה, ער האט געשריבן א גאנצע ספר תורה אין איין טאג!" און אזוי האט ער ווייטער אויסגערעכנט די גרויסקייט פון בניהו, און האט צוגעענדיגט מיט א ברכה אז איך זאל גיין אין זיינע וועגן, אויף וואס איך האב געענפערט אמן!

שפעטער האב איך געזען שטיין אז עלטערן באקומען א זעכציגסטל רוח הקודש ווען מ'גיבט א נאמען, האב איך געזען אז די נאמען וואס מ'באקומט איז טאקע א העכערע זאך.

צוריק קיין סקרענטאן נאך מיין גירות, מיר האבן זיך דארט זייער גוט איינגעגלידערט.

איך האב אינאיינעם מיט ר' אברהם רענאווירט א חלק פון די שול עס צו ניצן צו קענען מאכן א נאכט פראגראם פאר די קינדער אין א חסידישע אטמאספערע, וויבאלד במשך די טאג זענען זיי געגאנגען אין די ארטיגע ליטווישע חדר, וואס איז געווען א געוואלדיגע גוטער חד, אבער מיר האבן געוואלט אז די קינדער זאלן האבן א חסידישע לופט ארום זיך, ווי אויך האבן מיר געמאכט א זומער פראגראם פאר די חסיד'ישע קינדער מיט די האפענונג עס צו קענען ממשיך זיין פאר די גאנצע יאר.

ר' אברהם גאלדשטיין האט באמת זיך אפגעגעבן מיט אונז מיט זיין גאנצע הארץ, און איך בין אים באמת מכיר טובה פאר זיין צייט און כח וואס ער האט אוועקגעגעבן פאר אונז. אזוי אויך די גאנצע קהילה איז זייער א געשמאקע און ווארימע קהילה.

עווענטועל בין איך אנגעקומען קיין ליבערטי, וואו כ'האב מיר איינגעגלידערט אינעם ברעסלאווער שטעטל, וואו איך בין ב"ה זייער צופרידן.

דער אייבערשטער האט מיר געהאלפן, איך האב א קאמפאני אין פענסעלוועניע וואס גיבט זיך אפ מיט רענאוואציעס און איבערמאכן הייזער. אזוי אויך האב איך ברוך השם אייגענע דירות וואס איך פארדינג. דער אייבערשטער זאל מיר ווייטער באגלייטן אזויווי ביז אהער און שענקען הצלחה.

4 97414 20251 7